özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- **DÖRDÜNCÜ YILA GiRERKEN**
- **Irak Kürdistanında ki Direniş ve Maocu Kalpazanlar**
- **Türkiye'deki Sovyet Teknolojisi ve Sovyet Kredileri**
- **KATANGA'YA SÖMÜRGECi SALDIRISI**

35000000 m²
350000 750000
2
7500000
4500000
12.000.000

37-38

HAZİRAN TEMMUZ

özgürlük yolu aylık siyasi dergi

HAZİRAN - TEMMUZ : 1978
YIL : 4
Sayı : 37-38

İÇİNDEKİLER

Sahibi: **FARUK ARAS** — Yazı İşleri Md.: **S. Sırrı FEROĞLU** — Yönetim ve Haberleşme Adresi: Dizdariye Medresesi Sok. **Deniz Apt.** No. 8 - 8, Çemberlitaş - **İSTANBUL** — Abone: **Yıllık:** 150 TL. — **Altı aylık:** 75 TL. Dış ülkeler iki katıdır. — İstanbul Dağıtım: **TAN-DA** — Ankara Dağıtım: **ANKARA BÜROMUZ.** Sümer Sok. Beyaz Ap. 12/2 **Demirtepe - ANKARA — Baskı : Kültür Matbaacılık — Dizgi : EVREN Matbaası — Kapak : Işık Matbaası.**

DÖRDÜNCÜ YILA GİRERKEN

Özgürlük Yolu bu sayısıyla üçüncü yayın yılını tamamlayıp dördüncü yıla giriyor. Türkiye şartlarında devrimci bir yayın organı için bu büyük bir başarıdır. Çünkü Türkiye'de devrimci yayın organları her zaman büyük güçlüklerle karşı karşıya olmuşlardır. Maddi güçlüklerin yanısıra ağır polisiye baskılar çoğu zaman bu tür yayınların uzun ömürlü olmasına olanak vermemiştir. Devrimci yayın organları, burjuva basınının geniş dağıtım olanaklarına da sahip değildirler; onların ulaşabildiği ve dağılabildiği yerler sınırlıdır.

Diğer yandan Özgürlük Yolu için şartları çok daha güç kılan başka nedenler vardı. Burjuvazi yıllarboyu, işçi sınıfının çıkarlarını savunan, politik-ideolojik mücadelesine ışık tutan yayınların yanısıra, Kürt halkından sözeden, bu halkın kültürünü ve onun ulusal demokratik haklarını konu alan yayınları da, yasaklamıştır. Bu tabulardan birincisi 1960 sonrasında büyük ölçüde kırıldı; ama Kürt halkına ilişkin tabu sürdü. Kürt devrimci ve demokratlarının çıkardıkları yayın organları hep kısa ömürlü oldular; bu türden hiç bir aylık dergi dördüncü sayıyı aşamadı. İşte Dergimiz, Türkiye tarihinde ilk kez, kararlı, sabırlı bir çaba ve direnç göstererek bu tabunun bir ölçüde yıkılmasında, özgürlük ve demokrasi yolundaki bazı engellerin aşılmasında önemli görevler başardı.

Bu mücadele kolay olmadı elbet, o, egemen sınıfların ağır baskıları altında yürütüldü. Dergimizin çoğu sayıları hakkında toplama kararları çıkarıldı, büromuz birkaç kez arandı. Sorumlu müdür arkadaşlar hakkında sivil ve askeri mahkemelerde çeşitli dâvalar açıldı ve bunların birçoğu halen devam ediyor. Dergimizi dağıtan, satan kişiler, birçok yerlerde baskılara uğradılar. Hattâ Özgürlük Yolu okudukları için gözaltına alı-

nan, işkence gören çok kişi oldu. Bu baskılar bugün de sona ermiş değil. Ama bu baskılar mücadelemizi engelliyemedi ve bundan böyle de engelliyemiyecek. Dergimizin savunduğu görüşler bu mücadele içinde kitlelere mal oldu ve maddi bir güce dönüştü. Bugün Özgürlük Yolu'nun görüşlerini paylaşan, ona destek olan, güç katan binlerce, onbinlerce insan var.

Dergimizin bu başarısı, onun izlediği doğru, devrimci yayın politikasından kaynaklanıyor.

Özgürlük Yolu Sosyalist Bir Yayın Organıdır

Her şeyden önce, Özgürlük Yolu sosyalist bir yayın organıdır ve bilimsel sosyalizmin ilkelerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bize göre, başarısının temelinde de bu gerçek yatmaktadır.

O, ülkemizin gerçeklerine işçi sınıfının dünya görüşü açısından bakıyor; toplumların gelişimini, dünya olaylarını bu gözle değerlendiriyor. Bilimsel sosyalizm, doğanın ve toplumun gelişimine ilişkin olarak, sömürücü sınıfların çıkarlara ve önyargılara dayalı eksik, yanlış yorumlarını değil, doğru bir bilimsel yorum getirdi. Bu nedenle de, o, dünü ve bugünü kavramakta ve yarını tasarlamada en şaşmaz pusuladır.

Dergimiz toplumsal yapıyı değerlendirirken, dünyada ve ülkemizde olan biteni kavramaya çalışırken, kitlelere hedef gösterirken ve devrimci görevleri belirlerken bilimsel sosyalizmin ışığında hareket etti. İşçi sınıfının enternasyonalist tavrını, birliğini savundu. Burjuva ve feodal gerici ideolojilerin her türlüsüne, işçi sınıfı enternasyonalizmini baltalayan burjuva milliyetçiliğine, bunun günümüzdeki en belirgin biçimi olan maoculuğa, işçi sınıfı ideolojisini bulandıran ve onu burjuvazinin kuyruğuna takan sosyal şovenizme, pasifizme; ezilen ulusun devrimci - demokratik hareketini feodallerin ve burjuvaların kuyruğuna takmak isteyen dar milliyetçi görüşlere, ulusal tecrit politikasına; işçi sınıfının yöntemlerine aykırı düşen küçük burjuva aceleciliğine, sabırsızlığına ve maceracılığına karşı kararlı bir mücadele yürüttü.

İşçi sınıfının ideolojisine bu kararlı sahip çıkış, burjuvazinin ve diğer gericilerin saldırılarının yanısıra, türlü sapmaların da dergimize karşı tavır almasına yolaçtı. Ama bilimle çelişen görüşler hayatın pratiği tarafından da çürütülüyor. Bu nedenle de doğru görüşler günden güne güç kazanıyor, kitleler içinde kök salıyor.

Özgürlük Yolu'ndan önce de, sonra da çıkan bazı yayın organlarında Kürt ulusal sorunu, şu veya bu düzeyde tartışıldı. Ancak, okuyucu, ülkemizde genel olarak ulusal sorunun, özel olarak da Kürt ulusal sorununun Dergimiz tarafından geniş boyutlu olarak işlendiğini, Kürdistan'ın toplumsal yapısının ve bu yapının tarihi gelişiminin bir tahlilinin yapıldığını, ulusal baskı ve sömürü ilişkilerinin açıklığa kavuşturulduğunu iyi bilir.

Dergimiz yalnızca bu tahlilleri yapmakla kalmadı, toplumsal gelişimin önündeki perspektifleri ve devrimci-demokratik güçlerin hedeflerini de gösterdi.

Irkçı burjuvazi, yıllaryılı, Kürt ve Kürdistan terimlerini yasaklamayı başarmıştı. O, Kürt halkının üzerindeki ağır baskı politikasını, Kürdistan üzerindeki sömürgeci uygulamalarını gözlerden gizlemeye çalışıyordu. Şimdi burjuvazinin bu gerici politikası büyük darbeler yemiştir. Burjuvazinin tüm telaşına, öfkesine, süregelen saldırgan tavrına rağmen bu sorun artık tüm sosyalist-demokratik çevrelerde tartışılıyor, şu veya bu ölçüde ulusal baskıya karşı çıkılıyor ve çözümler aranıyor.

Diğer yandan Kürt halkının ulusal demokratik güçleri uzun yıllar gerici-tutucu Kürt hakim sınıfları tarafından kontrol edildi; ulusal hareket bunlar tarafından kendi çıkarlarına araç yapıldı, devrimci doğrultusundan saptırıldı, heder edildi. Şimdi bu durum da hızla değişmektedir. Kürdistan emekçi kitleleri hızlı bir uyanış sürecine girmişlerdir. Onların bağrından bir sosyalist ve demokratik hareket boy veriyor.

Dergimiz, başından itibaren Kürt feodallerinin gerici, tutucu rollerini açığa vurarak anti feodal mücadelenin gereğini ve önemini ısrarla savundu; özgürlük mücadelesinin aynı zamanda anti feodal bir karakter taşıdığını, feodallerin de Kürt halkını sömürüp baskı altında tuttuklarını, çıkarları gereği sömürgeci güçlerle birleşip Kürt halkının ulusal demokratik güçlerine karşı dikildiklerini, feodal sömürü ilişkilerine son vermeden Kürdistan köylülerinin özgürleşemiyeceğini açık biçimde gösterdi. Anti feodal mücadelenin önemini küçümseyen, bunu açıkça ya da örtülü biçimde reddeden görüşler, kararlı ideolojik ve politik mücadele ile yenilgiye uğratıldı. Bu nedenledir ki artık Kürdistan'da anti-feodal mücadele devrimci ve demokra-

tik güçlerin bir ilkesi haline dönüşmüştür. Buna yürekten katılmayanlar bile, en azından aksini savunamamaktadırlar.

Dergimiz, Kürt ulusal hareketinde, yine feodal, burjuva ve küçük burjuva sınıf ve tabakalardan kaynaklanan dar milliyetçilik görüşlerine, ulusal tecrit politikasına karşı da ciddi bir mücadele yürüttü. Dar milliyetçiler, ulusal demokratik hareketi işçi sınıfının ve diğer emekçilerin çıkarlarından, istemlerinden soyutlayarak ele alıyorlar. Onlar, ezen ve ezilen ulusların her birinin sınıflardan oluştuğunu, bu sınıfların ulusal soruna bakış açılarının farklı olduğunu, olması gerektiğini görmezlikten gelerek, bir ulusu tüm olarak diğer ulusun karşısına koyuyorlar. Özgürlük Yolu, bu burjuva milliyetçi görüşe şiddetle karşı koydu. Dergimiz, hangi ulustan olurlarsa olsunlar işçilerin çıkarlarının ortak olduğunu, onların birbirlerine karşı düşman gibi gösterilemiyeceğini tersine onların ortak düşmanlarının aynı sömürücü güçler olduğunu belirtti.

Dar milliyetçilik, görüldüğü gibi, ulusal güçleri müttefiklerinden ayırmaya, tecrit politikasına götürür. Kürt ulusal hareketinde ortaya çıkan dar milliyetçiler de «kendi meselelerini» işçi sınıfının ve diğer emekçilerin tüm meselelerinden ayırmağa, kendi çekmecelerine kilitlemeye kalkıştılar. Bu, Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesini Türkiye'deki ve dünyadaki öteki devrimci ve demokratik güçlerden koparıp yalnızlığa sürükleyecek, aynı zamanda da Türkiye'de işçi sınıfının mücadelesini zayıflatacak bir politikadır. Dergimiz bu yanlış politikayı teşhir ve mahküm etti, onun kitleler içinde yaydığı yanlış görüşleri yıkıntıya uğrattı.

Dergimiz, emperyalizmin ve gericiliğin oyunlarına karşı halk kitlelerini, devrimci ve demokratik güçleri uyardı. Emperyalistlerin ve onların Ortadoğu'daki önemli dayanaklarından biri olan gerici şahlık rejiminin Irak'taki Kürt ulusal hareketini nasıl oyuna getirdiğini, saptırdığını Türkiye'de açığa kavuşturdu. Bu konudaki yayınımız, ulusal harekette sınıfsal öncülüğün öneminin anlaşılmasına da yardımcı oldu. Çağımızda, özellikle de Ortadoğu'da Kürt halkının içinde yaşadığı şartlarda, ancak işçi ve köylülerin, yani Kürt halkının ezici çoğunluğunun çıkarlarını önde tutan, onların bağrından kaynaklanmış politik hareketler ulusal harekete doğru bir öncülük edebilir ve toplumu kurtuluşa ulaştırabilirler.

Dergimiz, başından itibaren faşizme karşı ve demokrasinin sınırlarının genişletilmesi için kararlı bir mücadele yürüttü. Diğer yandan da gerçek demokrasinin ancak sosyalizm şartlarında sağlanabileceğini her fırsatta belirterek demokrasi konusunda kitleleri doğru bilgilendirmeye çalıştı.

Bu çabalarımız, bir yandan, genel olarak demokrasi mücadelesini küçümseyen, hatta «demokrasi» sözcüğünden bir rahatsızlık bile duyan sol maceracı çizgilerce eleştirildi. Demokrasi için mücadeleyi küçümseyen bu «çocukluk hastalıkları», günümüzde, bu konuda artık eskisi kadar iddiacı görünmüyorlar, ya da görüşlerini eskisi gibi savunamıyorlar.

Diğer yandan, bu konudaki görüşlerimize karşı tepkiler en çok da Kürt ulusal demokratik hareketinin saflarında olduğunu söyleyen bazı çizgi ve gruplardan geldi. Bunlara göre demokrasi mücadelesi Kürt halkını ilgilendirmiyordu. Anti faşist mücadele de.. Bu çevreler, devrimci mücadelenin karmaşık yapısını kavramıyorlar, çok yanlılık gösteren mücadele görevlerini seçemiyorlardı. Bilimsel bir temelden yoksun olan görüşleri bizzat mücadelenin gerekleri tarafından, hayat içinde çürütüldü. Çünkü faşizm, Doğu-Batı demeden heryerde örgütlenmeye çalışıyor, devrimci ve demokratik güçleri tehdit ediyordu. Nitekim demokratik güçler ve emekçi kitleler bu görüşlerin yanlışlığını kolayca kavradılar.

Dergimiz faşizme karşı ve demokratik hak ve özgürlükler uğrundaki kararlı ve yoğun mücadelesi nedeniyle gerçekten övünebilir. Bu mücadelenin genel olarak Türkiye'de faşizme karşı direnmede önemli payı vardır. Bu mücadelemiz, özellikle de Kürt halkının devrimci demokratik güçlerinin Türk halkının ve diğer sayıca küçük halkların devrimci demokratik güçleriyle anti-faşist mücadelede kaynaşmasına önemli katkısı olmuştur. Bu kararlı anti-faşist tutum sayesindedir ki, Kürdistan'da faşizme karşı mücadeleyi küçümseyen, bunu kendine görev saymayan, bu nedenle de faşistlerin işini kolaylaştıran yanlış görüşler yenilgiye uğratılmış, kitlelerin faşist örgütlenmeye karşı yiğitçe karşı koyması sağlanmış ve faşistlerin birçok yerde tutunmasına, birçok yerde ise güçlenmesine engel olunmuştur.

Dergimiz, faşizme karşı mücadelenin daha etkin biçimde yürütülmesi, emperyalizme, şovenizme ve diğer her türlü ge-

riciliğe karşı başarılar sağlanması için tüm devrimci ve demokratik güçlerin birliğini ve demokratik bir cephenin oluşturulması gereğini savundu. (Bu konuda özellikle bakınız: Ö.Y. sayı 7, 17). Bugün, eğer bu güçbirliği daha etkin değilse ve ilerici güçlerin bir cephesi sağlanamamışsa, bu, sol harekette iddiacı göründüğü halde tekkeci bir tutumdan kurtulamıyanlar yüzündendir. Bazıları cephe lafı bile etmezken bazıları iki yüzlü bir tutumla ve sorumsuzca, cephe adına cephe hareketini torpillemişlerdir.

İşçi sınıfı Enternasyonalizmi

Dergimiz bugüne kadar sürdürdüğü yayın politikasıyla işçi sınıfı enternasyonalizmini kararlılıkla savundu ve bundan sonra da öyle yapacaktır.

Sosyalistler tüm ülkelerin işçilerinin çıkarlarının ortak olduğuna inanırlar ve gerçek de böyledir.

Burjuvazi, kendi sınıf çıkarlarını tüm halkın çıkarı gibi gösterir ve kendi çıkarı için emekçileri savaşa iter, onları birbirine düşman gösterir. İşçiler ise, başka ülkelerin işçilerinin kendi dostları, kardeşleri olduğunu bilirler, bilmeleri gerekir; ortak düşmanlarının ise ister kendi uluslarından, ister başka uluslardan olsun sömürücüler olduğunu bilirler, bilmeleri gerekir.

Başka ulusların işçileriyle, emekçi halkıyla dayanışmadan kaçınanlar enternasyonalist olamazlar. Kendi burjuvalarının çıkarlarını, saldırgan politikasını savunanlar enternasyonalist olamazlar.

Sosyalist ülkelere düşmanlık güdenler enternasyonalist olamazlar. Böylelerini bırakın devrimci saymak, demokrat saymak bile yanlıştır. Çünkü bunların yaptığı sosyalizm düşmanlığıdır. Sosyalist ülkeler, işçi sınıfının iktidarı aldığı ülkelerdir. Bir kişi hem sosyalist geçinip, hem de sınıf kardeşlerinin devletine düşmanlık yapamaz. Bunu yapan kişi ya bir burjuva ajanı, ya da kendini sosyalist sanan bir küçük burjuva budala, bir şovendir. O, olaylara işçi sınıfının gözüyle değil, kendi burjuvazisinin gözüyle bakmaktadır.

Dergimiz, halkımızın üzerindeki ulusal baskıyı, zulmü açığa vurup buna karşı mücadele ederken devrimci görevini yapmaktadır. Sosyalistlerin ulusal görevlerini kavramayan ya da kavramak istemeyen kimi sosyal şovenler, bunu burjuva milliyetçiliğiyle eş görüyorlar. Oysa ezilen bir halkın sosyalisti

eğer ulusal baskıya karşı sessiz kalıyorsa, bu yoldaki görevlere yan çiziyorsa o nasıl bir sosyalist olabilir? Olsa olsa, böyle biri, kendini sosyal şovenlere beğendirmeye çalışan bir kaçaktır. Sosyalistler, hiç kuşkusuz, ulusal baskı ve zulme karşı mücadelenin ön safında yer alırlar.

Diğer yandan Dergimiz, ulusal baskının burjuvazinin politikası olduğunu, Türk emekçilerinin Kürt emekçilerinin dostu, kardeşi olduğunu ısrarla vurguladı ve emekçileri birbirine düşman göstermek isteyen görüşlere karşı kararlı bir mücadele yürüttü.

Dergimiz, tüm halkların kurtuluşunun, gerçek özgürlük ve eşitliğin ancak sosyalist bir düzende varolacağını her fırsatta vurguladı. Her olayda başka ülkelerin işçileriyle, devrimci ve demokratik güçleriyle dayanışmasını dile getirdi.

Dergimiz maoculuğa karşı ısrarlı bir mücadele yürüttü ve bunu sürdürecektir. Çünkü maoculuk işçi sınıfı enternasyonalizmine düşman bir harekettir. Maocular olaylara işçi sınıfının gözüyle değil, burjuvazinin gözüyle bakıyorlar. Maoculuk Çin'de küçük burjuva yığınlardan kaynaklandı ve Çin burjuva milliyetçiliğini, büyük han şovenizmini devraldı. Bu nedenle de Çin'in maocu yönetimi, işçilerin birliğini, sosyalist ülkelerin kardeşliğini, dayanışmasını savunacağına, her olayda ulusal sürtüşmeleri ön plana çıkarıyor, körüklüyor.

Sömürge ve bağımlı bir ülkede millî hareket, hattâ ulusal burjuvazinin tutumu anlaşılır birşeydir. Ama sosyalist bir ülkede yapılacak iş milli duyguları gıdıklamak değil, sosyalizmi moral alanda da inşa etmektir. Sosyalist ülkelerin emekçilerinin çıkarlarının çatıştığını iddia eden ve böyle bir temelden yola çıkan bir görüşten daha sakat, daha gülünç ne olabilir? Ama maocular bunu savunuyorlar ve bu nedenle de burjuvaların ağzıyla konuşuyorlar. Bunun için de her yerde burjuva milliyetçiliğini körüklüyorlar.

Türkye'deki maocuların son dönemde yaptıkları bunun en açık bir örneğidir. Onlar bu yolda burjuvalara bile taş çıkartıyorlar.

Bir zamanlar anti Sovyetizm dünyadaki ilk sosyalist ülkeyi ortadan kaldırmayı tasarlıyordu. Ancak 2. Dünya savaşından sonra bu umut suya düştü; bir dünya sosyalist sistemi kuruldu ve Sovyetler Birliği daha da güçlendi. Şimdi sosyalizm düşmanları sosyalist toplumu yıkıp eski düzeni geri getiremiyeceklerini artık biliyorlar. Günümüzde anti Sovyetizmin amacı başkadır.

Bu amaç, sosyalist ülkelerin arasını açmak, sosyalist sistemin birliğini zayıflatmak ve kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının mücadelesi ile ulusal kurtuluş hareketlerini geriletmektir. Nasıl uluslararası devrimci hareket ABD emperyalizmini baş hedef seçmişse, uluslararası gerici hareket de öylesine Sovyetler Birliğini baş hedef seçmiştir. Anti Sovyetizm, dün olduğu gibi bugün de, bir «Rus düşmanlığı» olmayıp, bir sosyalizm düşmanlığı, bir ilericilik düşmanlığıdır. Ona karşı mücadele ise tüm sosyalistlerin, tüm ilericilerin görevidir.

«Tarafsız», «Objektif» görünme iddiasında olan veya anti Sovyetizmin gerici niteliğini gereği gibi kavrayamayan bazıları, bu kararlı enternasyonalist tavrımız yüzünden bizi «taraf tutmak» la suçlamaya kalkıyorlar. Hiç kuşkusuz, biz çağımızın mücadelesinde bir «tarafsız kişi», bir «hakem», «ortada bir adam», bir «üçüncü yol'cu» değiliz. Biz burjuvaziyle işçi sınıfının kavgasında tarafsız olmayız. Tarafımız bellidir, enternasyonalist tutumumuz da bundan kaynaklanmaktadır.

Sosyal Şovenizmin Teşhiri

Dergimizin yaptığı önemli görevlerden biri de, hiç kuşkusuz, sosyal şovenizmin teşhiri ve onunla mücadele yolunda kendine düşen görevi yapmak oldu.

Sosyal şovenizm, işçi sınıfının ideolojisini bulandıran, proletaryayı burjuvazinin kuyruğuna takan önemli hastalıklardan biridir. Sosyal şovenizmin etkisindeki emekçi kitleler, burjuvazinin, «ulusal çıkarlar» adı altında savunmaya kalkıştığı burjuva çıkarlarının ardından koşmaya yatkındırlar. Bu tür şartlanan emekçi kitleler, sömürücü sınıflara karşı kendi kurtuluşları için kararlı bir mücadele yürüteceklerine, burjuvazinin kışkırttığı haksız savaşlara, başka halklara karşı girişilen saldırı politikasına, ulusal baskı ve sömürgecilik politikasına araç olmaya yatkındırlar.

Türkiye egemen sınıfları da uzun yıllar emekçi kitleleri ırkçı ve şoven duygularla şartlandırarak onların sınıf bilinçlerini köreltmeyi, kendi sınıf çıkarlarını tüm halkın çıkarları gibi göstermeyi ve emekçi kitleleri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeyi başarmışlardır. Emekçiler ve aydınlar arasında yer eden bu tür şartlanmalar nedeniyle, örneğin emekçiler başka halkların emekçilerini düşman gibi görmüşlerdir. Yine bu nedenle, Kürt halkı ve diğer sayıca küçük halklar, ulusal azın-

lıklar üzerindeki zulüm ve baskı politikasına gereği gibi karşı çıkmamışlar, çoğu zaman burjuva politikasının ardından sürüklenmiş ve onu alkışlamışlardır.

Sosyal şovenizm, ayrı uluslardan işçiler, emekçiler arasında güveni sarsan, birlik ve dayanışmayı bozan, işçi sınıfına yabancı bir akımdır. Bu nedenle de işçi sınıfı enternasyonalizmine aykırı düşen sapmaların başında gelir.

Türkiye'de, bir yandan sosyalist görünüp diğer yandan burjuva şovenizminin etkisinden kurtulamayan sosyal şovenler, emekçi kitleleri uyarma, burjuvazinin emekçi kitleler içinde yarattığı şartlanmaları yıkma ve onu kendi sınıf ideolojisiyle donatma görevinden kaçınmışlar. Bunlar, sıkıştıklarında ulusal baskıya karşı olduklarını söyleseler bile, ulusal baskı ve zulüm politikasına karşı direnmiyorlar, bu alanda hiçbir görevi üstlenmiyorlar. Dergimiz, bunların burjuva kuyrukçusu rollerini ve oportünizmini teşhir etti. Sosyal şovenlerin tepkisi ise iki türlü oldu. Bunlar, ya bu alanda sessizliklerini sürdürdüler, ya da, dergimizin sosyalist görüşlerinin etkinliğini kırmak ve kendilerine taraftar toplamak için ulusal baskıya karşı çıkar göründüler. Ama her iki halde de dergimizi uluorta suçlamaktan geri kalmadılar.

Bilindiği gibi, bunlardan TİP, burjuvazinin ulusal baskı ve zulüm politikasını yayın düzeyinde ya da kadrolar arasında bile tartışmaktan kaçınarak, bu konuya bir ambargo koyup bunu sürdürerek 1970'lerin bile gerisine düştü. TKP ise, yıllaryılı süren bir sessizlikten ve bu konuda ağzını açtığı zaman da sosyal şoven bir «geleneğin» örneklerini verdikten sonra, nihayet dergimize hücum etmek için ulusal sorun tartışmalarına sözde katıldı ve sözde ulusal baskıya karşı çıkar göründü. Ama lafta bazı ileri adımlar atar görünenlerin, pratikte yaptıkları iş, ulusal zulüm ve baskı politikasını lafta bırakmayıp hayata geçirenlere, kitlelerin demokratik hak ve özgürlükleri için yüreklice mücadele edenlere ve işçi sınıfının dünya görüşünü bir bütünlük içinde savunanlara saldırmak olursa, bu sözler inandırıcı olmaz. Nitekim TKP ve taraftarlarının yaptığı yalnızca bu oldu. Onlar dergimizi uluorta ve gerçekdışı biçimde karalamakla, yetindiler. Şurda-burda dergimizin taraftarlarını, sosyalistleri, burjuvazinin ağzıyla «Kürtçü» diye suçlamayı kolay bir yöntem olarak seçtiler. Bunu yaparken de burjuvazinin döşediği kaldırım taşlarına basarak yürüdüklerini görmezlikten geldiler.

Şu ya da bu örgütün, —adı ne olursa olsun— kendisini iş-

çi sınıfının partisi sayması, ya da işçi sınıfı adına konuştuğunu söylemesi, açıktır ki, onu gerçek bir işçi sınıfı partisi yapmaya yetmez. Ancak işçi sınıfının ideolojisine ve mücadele yöntemlerine gerçekten sahip çıkanlar, bu sınıfı adına konuşmaya hak kazanırlar .

Biz, sosyalist hareketin birliği ve dayanışması konusunda hiçbir zaman sekter olmadık ve olmayacağız. Sosyal şovenizmi eleştirirken, araya ebedi düşmanlıklar sokmak gibi bir amacımız olmadı ve olmayacak. Umarız ki bu eleştiriler, işçi sınıfı adına ortaya çıkan kimi örgüt ve grupların birtakım burjuva hastalıklarından sıyrılmalarına yardımcı olacaktır. İstediğimiz burjuvazinin emekçi saflara ve aydınlar arasına yaydığı ırkçı - şoven düşüncelerin, işçi sınıfı ideolojisini bulandıran görüşlerin, şartlanmaların yıkılması, temizlenmesidir. Bu başarıldığı ölçüde işçi sınıfı kendi sınıf bilincine ulaşacak, kendi devrimci ideolojisiyle donanacak ve ayrı uluslardan emekçiler arasındaki güven ve dayanışma da güçlenecektir.

Sosyal şovenizmin etkileri, yukarda sayılanların dışında olan başka örgüt ve çizgilerde de görülüyor. Dergimiz, yeri geldiğinde bunları da belirliyecektir.

Diğer yandan, Türkiye sosyalist hareketinde gerçekten yürekli adımlar da atılıyor. Kimi sosyalist örgüt ve çizgiler, sosyal şovenizme karşı çıkıyor, bu yolda kendilerine düşeni yapıyor, ya da iyi niyetli çabalar gösteriyorlar. Emekçi kitlelerde ve aydınlar arasında, burjuvazinin ulusal baskı ve zulüm politikası günden güne önemli darbeler yiyor, bu duvarda gedikler açılıyor.

Örneğin Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, ve onu destekliyen yayınlar, burjuvazinin ulusal baskı ve zulüm politikasına karşı açık tavır aldılar ve sol yelpazedeki sosyal şoven eğilimleri eleştirdiler. Yine Kurtuluş Sosyalist Dergi, ırkçı burjuvazinin Kürdistan'a yönelik sömürge politakasının teşhir edilmesine önemli katkıda bulundu. Sosyalist ve demokrat saflardaki benzer gelişmeler, emekçi ve aydın saflardaki burjuva şartlandırmaların yıkılmasında ve sosyal şovenizmin gerilemesinde önemli rol oynuyor, emekçiler ve aydınlar arasındaki dayanışmayı, güveni arttırıyor.

Kültür Alanındaki Katkılar

Dergimiz 7. sayısından itibaren kültür ve sanat konularına yer verdi. Klasik ve çağdaş Kürt edebiyatından çeşitli ilerici

örnekler ve çeviri eserler her iki dilde, Kürtçe-Türkçe olarak yayınlandı.

Dergimizin bu çabalarıyla Türkiye okuyucusu, Kürt halkının kültürü ve dili hakkında, şimdiye dek görülmemiş bir düzeyde bilgi edinme olanağına kavuştu. Diğer yandan, ırkçı, sömürgeci burjuvazinin, yıllar yılı propaganda ettiği, Kürt halkının dilinin ve kültürünün inkârına yönelik şartlanmalar da yıkıntıya uğratıldı.

Özgürlük Yolu, daha önceleri bazılarının yaptığı gibi dil ve kültür üzerindeki baskılardan yakınmak yerine, bu baskıları kırmak, halkımızın yaşayan kültürünün ilerici yanlarını sunmak ve geliştirmek yolunu seçti. Öyle sanıyoruz ki bu konuda devrimci mücadele ile kültürel çalışmanın kaynaştırılmasının iyi örnekleri verildi.

Daha İleri Bir Özgürlük Yolu İçin..

Yukarda özetle belirlenen kararlı ve bilimsel mücadele çizgisidir ki, Özgürlük Yolu'nu günden güne güçlendirmiş, onun saygınlığını arttırmıştır. Dergimizin görüşleri kitleler arasında yaygınlaşarak maddi bir güce dönüşmüştür.

Kuşkusuz, eksiklerimiz de oldu. Amacımız, bundan böyle eksiklerimizi tamamlamak, devrimci bir yayın organı olarak, mücadelenin gereklerine daha iyi karşılık verebilmektir. Baştan da söylemiştik, devrimci bir yayın organı, onu çıkaranlar, yazarları ve okuyucusuyla kollektif bir üründür. Özgürlük Yolu'nun daha da yetkinleşmesi aynı zamanda, onun görüşlerine katılan herkesin göstereceği destek ve dayanışmaya bağlıdır.

Bugün durum üç yıl öncesinden çok farklıdır .Bugün doğrular ve yanlışlar birbirinden daha kolay seçilmektedir. Aradan geçen zaman pekçok yanlışı sergiledi ve doğru mücadele hattını kadrolar ve hatta kitleler açısından daha belirgin bir hale getirdi. Mücadelemiz, yanlışları, sapmaları yenilgiye uğratarak devrimci bir doğrultuda gelişiyor. Halkımızın kurtuluşu bu devrimci mücadele hattının zaferine bağlıdır.

O halde, Özgürlük Yolu'nun ve onun savunduğu devrimci mücadele hattının kitleler arasında yaygınlaşması, pekişmesi, güçlenmesi için ileri!

Devrimci mücadele hattında birlik için ileri!

Daha iyi bir özgürlük yolu için ileri!

Irak Kürdistanındaki Direniş ve Maocu Kalpazanlar

Irak'taki ırkçı Baas diktatörlüğü yeniden güç günler yaşıyor. Kürt halkının özgürlük mücadelesi yeniden toparlanıp güçlenirken Takriti cuntasının cinayetleri, zulmü de artıyor. Diğer yandan, bu zulüm tüm Arap ilericilerini, demokratlarını ve doğal olarak sosyalistleri de kapsıyor. Son aylarda Cunta, Komünist Partisi yönetimine karşı yoğun tutuklamalara girişti ve yöneticilerin bir kısmı idam edildiler. Buna gerekçe olarak Komünist Partisinin ordu içinde örgütlenmeye çalışması gerekçe gösteriliyor. Ama asıl nedenin kanlı Baas yönetiminin içine düştüğü derin bunalım olduğuna kuşku yoktur. Baas, ısrar ettiği bu zulüm politikasıyla Kürt halkını dize getiremedi, Irak halkına mutluluk getiremedi ve kitlelerin günden güne artan memnuniyetsizliği ve muhalefeti ile karşılaştı. Başlangıç'ta, onun takındığı ilericilik, «sosyalizm» maskesine aldananlar, ya da bu yöntemin ileri doğru bazı adımlar atacağını umanlar da şimdi ondan yüz çevirmişlerdir.

Baas partisi, sınıfsal yapısının doğal sonucu olarak şimdiye dek hep ikili, daha doğru bir deyişle ikiyüzlü bir politika izledi. Bir yandan ilerici, anti emperyalist görünmeye çabalarken, diğer yandan işçi sınıfının politik hareketine, örgütlenmesine sürekli olarak güçlük çıkardı, şartları uygun buldukça bu hareketi en kanlı şekillerde ezdi. Baas Partisi, güç durumlarında Kürt ulusal sorununa demokratik bir çözüm getireceğini vaadettiği halde, her keresinde Kürt halkına saldırı ve bu halkı zorla dize getirmeye çalıştı, bu mücadeleyi terörle durdurabileceğini umdu. Oysa Baas yönetimi de, diğer başka bir yönetim de Kürt halkının ulusal ve demokratik haklarını tanımadıkça ve bu hakların hayata geçmesine razı olmadıkça Irak'a barış gelemez, kendi yönetimleri de kalıcı olamaz. Bir yandan Kürt halkına, diğer yandan genel olarak işçi sınıfı hareketine karşı izlenen bu iki yüzlü ve düşmanca politika olumlu sonuçlar veremezdi ve vermedi.

örnekler ve çeviri eserler her iki dilde, Kürtçe-Türkçe olarak yayınlandı.

Dergimizin bu çabalarıyla Türkiye okuyucusu, Kürt halkının kültürü ve dili hakkında, şimdiye dek görülmemiş bir düzeyde bilgi edinme olanağına kavuştu. Diğer yandan, ırkçı, sömürgeci burjuvazinin, yıllar yılı propaganda ettiği, Kürt halkının dilinin ve kültürünün inkârına yönelik şartlanmalar da yıkıntıya uğratıldı.

Özgürlük Yolu, daha önceleri bazılarının yaptığı gibi dil ve kültür üzerindeki baskılardan yakınmak yerine, bu baskıları kırmak, halkımızın yaşayan kültürünün ilerici yanlarını sunmak ve geliştirmek yolunu seçti. Öyle sanıyoruz ki bu konuda devrimci mücadele ile kültürel çalışmanın kaynaştırılmasının iyi örnekleri verildi.

Daha İleri Bir Özgürlük Yolu İçin..

Yukarda özetle belirlenen kararlı ve bilimsel mücadele çizgisidir ki, Özgürlük Yolu'nu günden güne güçlendirmiş, onun saygınlığını arttırmıştır. Dergimizin görüşleri kitleler arasında yaygınlaşarak maddi bir güce dönüşmüştür.

Kuşkusuz, eksiklerimiz de oldu. Amacımız, bundan böyle eksiklerimizi tamamlamak, devrimci bir yayın organı olarak, mücadelenin gereklerine daha iyi karşılık verebilmektir. Baştan da söylemiştik, devrimci bir yayın organı, onu çıkaranlar, yazarları ve okuyucusuyla kollektif bir üründür. Özgürlük Yolu'nun daha da yetkinleşmesi aynı zamanda, onun görüşlerine katılan herkesin göstereceği destek ve dayanışmaya bağlıdır.

Bugün durum üç yıl öncesinden çok farklıdır .Bugün doğrular ve yanlışlar birbirinden daha kolay seçilmektedir. Aradan geçen zaman pekçok yanlışı sergiledi ve doğru mücadele hattını kadrolar ve hatta kitleler açısından daha belirgin bir hale getirdi. Mücadelemiz, yanlışları, sapmaları yenilgiye uğratarak devrimci bir doğrultuda gelişiyor. Halkımızın kurtuluşu bu devrimci mücadele hattının zaferine bağlıdır.

O halde, Özgürlük Yolu'nun ve onun savunduğu devrimci mücadele hattının kitleler arasında yaygınlaşması, pekişmesi, güçlenmesi için ileri!

Devrimci mücadele hattında birlik için ileri!

Daha iyi bir özgürlük yolu için ileri!

Irak Kürdistanındaki Direniş ve Maocu Kalpazanlar

Irak'taki ırkçı Baas diktatörlüğü yeniden güç günler yaşıyor. Kürt halkının özgürlük mücadelesi yeniden toparlanıp güçlenirken Takriti cuntasının cinayetleri, zulmü de artıyor. Diğer yandan, bu zulüm tüm Arap ilericilerini, demokratlarını ve doğal olarak sosyalistleri de kapsıyor. Son aylarda Cunta, Komünist Partisi yönetimine karşı yoğun tutuklamalara girişti ve yöneticilerin bir kısmı idam edildiler. Buna gerekçe olarak Komünist Partisinin ordu içinde örgütlenmeye çalışması gerekçe gösteriliyor. Ama asıl nedenin kanlı Baas yönetiminin içine düştüğü derin bunalım olduğuna kuşku yoktur. Baas, ısrar ettiği bu zulüm politikasıyla Kürt halkını dize getiremedi, Irak halkına mutluluk getiremedi ve kitlelerin günden güne artan memnuniyetsizliği ve muhalefeti ile karşılaştı. Başlangıçta, onun takındığı ilericilik, «sosyalizm» maskesine aldananlar, ya da bu yöntemin ileri doğru bazı adımlar atacağını umanlar da şimdi ondan yüz çevirmişlerdir.

Baas partisi, sınıfsal yapısının doğal sonucu olarak şimdiye dek hep ikili, daha doğru bir deyişle ikiyüzlü bir politika izledi. Bir yandan ilerici, anti emperyalist görünmeye çabalarken, diğer yandan işçi sınıfının politik hareketine, örgütlenmesine sürekli olarak güçlük çıkardı, şartları uygun buldukça bu hareketi en kanlı şekillerde ezdi. Baas Partisi, güç durumlarında Kürt ulusal sorununa demokratik bir çözüm getireceğini vaadettiği halde, her keresinde Kürt halkına saldırı ve bu halkı zorla dize getirmeye çalıştı, bu mücadeleyi terörle durdurabileceğini umdu. Oysa Baas yönetimi de, diğer başka bir yönetim de Kürt halkının ulusal ve demokratik haklarını tanımadıkça ve bu hakların hayata geçmesine razı olmadıkça Irak'a barış gelemez, kendi yönetimleri de kalıcı olamaz. Bir yandan Kürt halkına, diğer yandan genel olarak işçi sınıfı hareketine karşı izlenen bu iki yüzlü ve düşmanca politika olumlu sonuçlar veremezdi ve vermedi.

Gerici sınıfların politikası camı zorlayan sineğin durumunu andırır. Camı aşmaya çalışan sinek bir türlü bunu başaramaz, ama neden başaramadığını da birtürlü anlayamaz, herkeresinde öbür yana geçmeyi yeniden dener. Irak'taki ırkçı rejimler de şimdiye dek Kürt halkının özgürlük mücadelesini zorla dize getirebileceklerini, «kökünü kazıyacaklarını» umdular. Ama bu mücadele bitmedi, kökleri kazınmadı ve her keresinde daha güçlü biçimde karşılarına çıktı. Irkçı Baas yönetimi, İran gerici rejimiyle 1975 Mart antlaşmasını yaptıktan sonra artık bu işin sonunu getirdiğini sandı. Kürt halkına karşı bir sindirme ve sürgün politikasına girişti. Otonominin hükümlerini yerine getireceğine, yıllar öncesinden alınmış hakları da çiğnedi, Kürt okullarında öğrenimi yasakladı ve haklı direnişlere cinayetlerle katliamlarla karşılık verdi. Şimdi bütün bu «tedbirlerin» bir kez daha iflas ettiği görülmektedir.

Irkçı Baas yönetiminin, 1975 Martından sonra baskı ve yok etme politikasını sürdürmesi üzerine, Irak Kürdistanında Kürt halkı kısa bir sürede yeniden direnme hareketini başlattı. Partizan birlikleri oluştu ve bunlar giderek güçlendiler. Partizan hareketini bastırma girişimleri sonuç vermedi. İzlenen zulüm politikasının yanlışlığı bizzat ordu içinde tartışma konusu oldu. Bu politikanın terkedilmesini isteyen 50 kadar subay 1978 Mart'ında emekliye sevkedildiler. Bu subaylar arasında bizzat askeri hareketin komutanı Sait Hama da vardı.

Diğer yandan Kürt halkına karşı izlenen saldırı politikasının başarısızlığı Baas'ın çeşitli hizipleri arasında sürtüşmelere yolaçmaktadır. Cunta, son dönemlerde birçok önde gelen politikacıyı tutuklattı. Bunlar arasında Irak'ın eski Moskova Büyükelçisi Faysal Habip Keyzeran, Irak Avukatlar Birliği Başkanı Abdulrezzak El Hadisi, eski Irak Dışişleri Bakanı ve Birleşmiş Milletler Temsilcisi Abdülkerim Şeyhali bulunmaktadır. 1978 Ocak ayında Irak Komünist Partisi merkez komitesinin 10 üyesi tutuklandı ve daha sonra bunlardan altısı idam edildiler. IKP, Baas'ın Kürt halkına yönelik saldırı ve sürgün politikasını sert bir şekilde eleştirmektedir. Komünist Partisine yönelik saldırı son günlerde daha da hızlanmış ve Irak'ta olup bitenler yabancı basına daha geniş çapta yansımaya başlamıştır.

Bütün bunlar, Irak'taki kanlı Baas yönetiminin ömrünün pek uzun olmayacağını göstermektedir, Cuntanın yakın bir dönemde çöküntüye uğraması şaşırtıcı olmayacaktır. Bütün zu-

lüm yönetimlerinin sonu budur ve Bağdat ırkçı yönetimininki de elbet bu olacaktır.

Diğer yandan, Irak'ta Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin yeniden örgütlenmesi ve 1970'lerde düştüğü hatalardan kaçınarak ilerici bir doğrultuda yürümesi Kürt halkının düşmanlarını, emperyalistleri, onların bölgesel ajanlarını, gericileri de harekete geçiriyor. CİA, SAVAK ve benzeri örgütlerin ajanlarının bu bölgeye yönelik planlarından daha önceleri de dergimizde sık sık sözedilmişti. Halkımızın ve tüm halkların düşmanı bu güçler, Kürt emekçilerini bölmek, yurtsever güçler arasına ikilik sokmak, onları birbirine düşürmek için elden geleni yapıyorlar. Tüm yurtseverler, emperyalizm ajanlarının ve aynı zamanda solculuk maskesi takınan benzerlerinin oyunlarına dikkat etmelidirler. Özellikle maskeli Tercüman «Aydınlık» gazetesi, çıktığından bu yana, Kürdistan'da gelişen devrimci hareketi karalamak, halkımızın yurtsever, demokratik güçlerini birbirine düşürmek için sinsice bir yayın politikası gütmektedir.

Maocu Aydınlık Gazetesi Kime Hizmet Ediyor?

Maocu Aydınlık gazetesi, çıktığından bu yana, Kürt halkı arasında da okuyucu bulmak ve kendi bozguncu görüşlerini yaymak için türlü oyunlar denedi. Aydınlık, işçi sınıfı hareketini bozmak için nasıl işçiden yana görünüyorsa, Kürt halkının ulusal mücadelesini de hedefinden saptırmak, yurtsever safları karıştırmak ve Kürt halkını dost güçlerden koparmak için öylesine, Kürt halkının haklarını savunuyormuş görünümü yaratmaya çalıştı. Elbette Aydınlık, açık kimliğiyle bu görevleri yerine getiremez.

Ancak, bu içtenlikli olmayan sahtekarca yaklaşım, bu kuzu postuna bürünmüş kurt yöntemi kısa zamanda sırıttı. Aydınlık, Irak Kürdistanındaki Kürt hareketine ilişkin bazı haberler yayınladı ve bu haberleri emperyalistlerin ve onların bölgedeki ajanlarının üslubuyla değiştirdi, tahrif etti. Kürt halkının gelişan devrimci hareketine karşı duyduğu korku ve düşmanlığı açığa vurdu.

Sovyet fobisine yakalanmış olan maocu kalpazanlara göre, Sovyetler Birliği Irak kürtlerine silah vermekte, onları kışkırtmakta imiş. Sovyetlerin faaliyetleri sonucu, üç Kürt lideri, Mustafa Barzani (Aydınlık, Molla Barzani, diyor) Celâl Talabani ve Ali Askari birleşmişler..

Maocular, daha önceleri, sanki Kürt halkının Irak Kürdistanında yürüttükleri mücadeleden yana imişler gibi, Sovyetler'i Kürt halkına yardım etmemekle, Baas'a silah vermekle suçluyorlardı. Şimdi ise, onları Kürtlere silah vererek Irak hükümetine karşı kışkırtmakla suçluyorlar. Acaba sayın maocular gerçekte kimden yanadırlar? Gerçek şu ki, onlar, biryandan Kürt halkı arasında sosyalist ülkelere düşmanlık duyguları yaratmak istiyorlar, diğer yandan da Kürt halkının devrimci demokratik hareketinin gelişmesinden ürküyor ve bu hareketi bozmak, emperyalizmin güdümüne sokmak için elden geleni yapıyorlar.

5 Haziran tarihli Aydınlık daha da ilginç bir haber yayınladı: «Irak'tan Hakkâri'ye giren Sovyet taraftarları köyleri yağmalıyorlar»!. Böylesine bir haber en saf ve dünyadan habersiz okuyucuda bile şaşkınlık yaratacak cinstendir. Ama maocu kalpazanlar, kendi amaçları için hertürlü düş ürünü haberi üretmekten, olayları bu denli çarpıtmaktan geri kalmıyorlar. Bu haber hem yalan ürünüdür, hem de kışkırtıcıdır. Benzer şeyleri, öteden beri, kamuoyunu yanıltmak, birtakım baskılara, «operasyonlara» gerekçe hazırlamak için gerici burjuva gazeteleri yaparlar. Kamuoyu artık bu tür yalanları kanıksamıştır. Ama maocular, birçok konuda olduğu gibi bunda da burjuvazinin eski yalan üretme yöntemlerine başvurmaktan, gericilerin eski paslı silahlarını kül altından çıkarmaktan geri kalmıyorlar. Aydınlık'ın haberinde bakın neler deniyor:

«Irak sınırını geçerek Hakkâri'ye bağlı merkez Tal ve Baz köylerine giren 1600 kadar Sovyet taraftarının (!) köylülerin mallarını yağmaladığı, Sovyetlere karşı çıkan güçleri (?!) destekleyen köylülerin karşı koyması sonucu 6 saldırganın öldüğü bildiriliyor. Saldırganların Celâl Talabani liderliğindeki akıma mensup bulundukları ve Türkiye'ye Şemdinli yöresinden sızdıkları bildiriliyor. Aynı güçler Irak'ta da karışıklık çıkarıyorlar...»

Aydınlığın böylesine düş ürünü haberlerden amaçladığı nedir? Herhalde, son aylarda «bölücülük» üstüne bir kaşık suda fırtına koparmak isteyen cümle ırkçıların, gericilerin, faşistlerin, emperyalizm ajanlarının amaçladığından farklı birşey değil. Üstelik bu haber daha da öd koparacak cinsinden, daha da büyük bir tehlike çanı!... Aydınlık da cümle gericiler gibi, «Vatan tehlikede!» diyor. «Komünistler ve Kürtçüler vatana saldırmışlar!,.» O halde ne yapmalı? «Gecikmeyip tez elden harekete geçmeli...»

Maocu kalpazanlar, son zamanlarda bir vatan-millet hamisi kesildiler ki, cümle âlemi şaşırtacak cinsinden. Ama, işin içyüzünü bilenler için aslında şaşıracak bir şey yok. Maocular, emperyalist efendilerine hizmet yolunda hızla ilerliyorlar. Bu iş elbette böyle yapılır. Kuzu postuna bürünmüş kurtların çalışma yöntemi budur. Devrimci güçlerle mücadelenin bir yolu da budur: devrimci kılığına girmek, içten bozmak... Bu yöntem, hiç şüphe yok ki devrimci saflara açıkça saldırmaktan, daha da işe yararlıdır.

Maocu kalpazanlar, Irak'ta Kürt halkının yürüttüğü mücadeleye de «karışıklık çıkarmak» demekten geri kalmıyorlar. Yarım yüzyılı aşkın süredir devam edegelen bir halkın özgürlük uğrundaki direnişine maocuların yakıştırdığı işte budur. Maocular, Bağdat'taki ırkçı rejimin Kürt halkına uyguladığı zulüm politikasını, yüzbinlerce Kürt köylüsünün yurdundan sürgün edilişini, toplama kamplarını, işkenceleri, idamları görmezlikten geliyorlar. Son 3-4 yıl içinde yüzlerce Kürt yurtseveri idam edildi, şu anda da idam hükümlerini bekleyen yüzlercesi var. Maocu kalpazanlar bütün bunlardan tek kelime sözetmiyorlar bile. Bu insanların acıları onları ilgilendirmiyor.

Aydınlık gazetesinde, bu haberin yanında yeralan yorumda ise şöyle deniyor. «Bu tertiplerin amacı açıktır. Bölgede hem Irak, hem de Türkiye'de karışıklık yaratmak ve Sovyetlerin yayılması için müsait ortam hazırlamak...» İşte baylarımızın neyi istedikleri, kimden yana oldukları ortada. Onlar, Kürt halkının devrimci mücadelesinden feci korkuyorlar. Irak'taki zulüm rejiminden yana çıkışları nedensiz değil, çünkü onlar aynen kendi burjuvalarının, ırkçılarının ve emperyalist efendilerinin endişelerini duyuyorlar. «Türkiye'de karışıklık yaratmak isteniyor!...» Ve onlar, bu «karışıklık yaratanlara» karşı burjuvaziyi göreve çağırıyorlar. Aynen bay Türkeş gibi, Bay Çelebi ve öteki iflâh olmaz ırkçılar gibi..

Maocu kalpazanların maskeleri hızla düşüyor ve altından gerçek yüzleri, halk düşmanı yüzleri sırıtıyor. Bu yüzü daha da teşhir etmek ise tüm devrimci ve demokratların görevidir.

Eğer bugün Irak Kürdistanındaki mücadele anti emperyalist ve demokratik bir doğrultuda gelişiyorsa ve Irak'taki zorba rejime karşı Kürt ve Arap halkları güçbirliği ve dayanışma içindelerse buna sevinmek gerekir. Kürt yurtseverleri de kendi aralarındaki sürtüşmeleri büyütmemeli, düşmanın ve gericilerin oyunlarına gelmemeli, saflarını sıklaştırmalıdırlar.

Bağdat Irkçı Rejimi Kürt Halkına Karşı Zulüm ve Yoketme Politikasına Devam Ediyor

Köylerin Yıkımı ve Sürgün

Irkçı Bağdat rejimi, İran, Türkiye ve Suriye sınırları boyunca 20 kilometre eninde bir kuşağı, Kürt halkından boşaltmak için geçen yıllarda başlattığı uygulamayı sürdürmektedir. Geçen yıla kadar 300 bin Kürt köylüsü bu topraklardan zorla çıkarılmış ve güneydeki çöllük alanlara sürülmüştü. Şimdi bu uygulama Süleymaniye, Pençvin ve Halapça çevresinde de yürürlüğe konmuş ve köylülere evlerini terketmeleri ihtar edilmiştir. Zorba Irak yönetimi, toprakların kamulaştırılmasına ilişkin belgeleri köylülere zorla imzalatmakta ve böylece, sözde köylülerin rızasıyla böyle şeyler yaptığını söyleyerek dünya kamuoyunu aldatmaya çalışmaktadır.

Faşist rejimin Kürt halkından bir milyon kadarını sürgün etmeyi planladığı söyleniyor. Bu amaçla, o, köyleri yakıp yıkıyor ve geniş alanları insansız hale getirmeye çabalıyor. Böylece Irak'ta Kürt halkının direnme hareketine karşı 1978 yılı bahar aylarında başlatılan saldırı için elverişli şartlar yaratılmak istendi. Faşist rejim, geçtiğimiz Mart ayına kadar Diyala, Hanakin, Mandali, Erbil, Çoman, Barzan, Şeyhan, Zaho, Zimar, Sincar, Sengeser, Neneva bölgelerinde yüzlerce köyü yıktı ve köylüleri zorla sürgün etti.

Kitle Halinde İdamlar Devam Ediyor

Faşist Irak rejiminin kitle halindeki cinayetleri de devam ediyor. Partizan oldukları iddiasıyla tutuklananların yanısıra,

onlara yardım ettikleri, akraba oldukları, partizanları barındırdıkları iddiasıyla da yüzlerce kişi tutuklanmakta, kimi zaman yargılanmadan, kimi zaman da askeri mahkeme tarafından usulen yargılandıktan sonra kurşuna dizilmektedir.

Musul Tutukevindeki Ölüm Hücrelerinden Bir Mektup

Aşağıdaki mektup, çok sayıda Kürt yurtseverlerinin idam edildiği, ya da idam cezasına çarptırıldığı, infaz için ölüm hücrelerinde tutulduğu Musul hapishanesinden alınmıştır. Gizlice kaçırılan mektupta şöyle deniyor:

«Her şeyden önce, tüm tutuklu kardeşler adına selâmlarımızı, bizi asla unutmayacaklarına güvendiğimiz tüm siz dışardakilere göndeririz. Biz, sevgili Kürdistanımız yolundaki mücadelemizden ve halkımızın Qala Dız, Halapça ve Süleymaniye'deki şehitlerinin çabalarına şerefle bağlılığımızdan dolayı buradayız.

Süleymaniye'de 10 Eylül 1977 günün tutuklandık. Biz 10 kişinin yakalanmasına bir muhbir yolaçtı. 13 Eylül gecesi, askerî bir helikopterle Kerkük'e nakledildik. Nakil sırasında bileklerimize kelepçe vuruldu. Kerkük'teki askerî garnizon karargahına götürüldük. Bizi orada üç gün tuttular. Geceleri sorguya çekildik ve bize serbest bırakılıp gerisingeri evlerimize gönderileceğimizi söylediler. Daha önce müzakereler yapıldığını ve bırakılebileceğimizi duyup sevindik. 18 Eylül gecesi Kerkük'teki «istihbarat merkezine» götürüldük. Hemen işkenceye başladılar. Önce bizi rastgele döverek ve tekmeleyerek işe başladılar. Tutukevinin salonlarından birine götürüldüğümüzde, bizden önce diğer 71 Kürt yoldaşın da oraya konulduğunu gördük. Bu görünüşle karşılaşınca önce, onların bizim işkencecilerimiz olacağını sanarak korktuk. İnsana benziyorlardı. Evet, çok özel bir durumda, gerçekten insandılar. Ama birer hayalete dönmüşlerdi. Salona girişte onları selamladığımızda, çok ihtiyatlı biçimde karşılık verdiler ve bizi hiç bir şey söylememek için uyardılar. Ayakkabı, battaniye, elbise gibi hiç bir ihtiyacımız karşılanmadan orada tutulduk. Sürekli olarak sessiz kalmaya zorlandık. Günde iki kez tuvalete gitmemize izin veriliyordu. Her sabah saat altıda bize biraz ekmek veriliyordu. Ve peşinden yeni bir dayak faslı başlıyordu. Sigara içmemize bile izin verilmiyordu. Öğleden sonraları, saat 2 - 3 arasında, öğlen yemeği v.s. için götürüldüğümüz her yere, faşistlerin dayak ve aşağılamalarından kurtulmak için acele etmemiz gerekiyordu.

«Şimdi işkence ve zorla itiraf yöntemlerine dönelim.

«Kerkük'teki istihbarat merkezinde herkes itiraf etmeye zorlanıyordu. Kurbanın ayakları yukarı kaldırılıyor ve tutukevi balkonunun kolanlarına bağlanıyordu. 6 - 7 asker dövmeye ve

kurbana işkence etmeye başlıyordu. Bu işlem, sabah erkenden, öğle vaktine kadar 3 - 4 kez tekrarlanıyordu. Sonra kurban, şişen ve kan bağlayan ayaklarıyla cezaevinin beton avlusu çevresinde koşturuluyor ve oradaki birkaç askerin dayak ve tekmelerine bırakılıyordu.

«31 Aralık 1977 Cumartesi günü Kerkük «Merkezî İstihbaratında» 22 kişi idik. Aynı gün kötü şöhretli Özel Baasçı mahkemeye çıkarıldık. Kendimizi savunmamız için bize hiç bir şans tanınmadı. Boş kâğıtları imzalamaya zorlandık. Ben de dahil olmak üzere, 22 kişiden 16'mız idama mahkum edildik. Ölüm cezasına çarptırılmış bu 16 yurtseverden biri de Kâzım Abbas adlı bir Arap yoldaştı ve 11 - 12 Şubat 1978 gecesi saat 6'da kurşuna dizildi. Hewlêr (Erbil)'den Faysal Kadir Weys ile Süleymaniye'den Mustafa Raşid Mahmud adlı yoldaşlar da bizimle birlikte ölüm cezasına çarptırıldılar... Halapça bölgesinden Tahsin Hama, Amin Farac ve Amin Hüseyin Mahmud adlı yoldaşlar da ölüm cezasına çarptırıldı. 42 gün önce ölüm cezasına çarptırılmış diğer 10 yoldaş da bu mektubu yazdığım anda hâlâ yaşamaktalar. Bunlar Abdulla Hasan, Hıdır Mahmud Hıdır, Ahmet Kake Hasan, Hama Muhammed Abdulla, Latif Kerim Hamad, Mam Resul Muhammed Hafur, Hasan Resul Ağa, Hıdır Resul Mahmud, Osman Şefik Farac, Muhammed Abdulla İsmail yoldaşlardır.

«Kerkük'te ölüm cezasına çarptırıldıktan sonra 2 Ocak 1978 tarihinde Musul Cezaevine nakledildik. Orada daha sonra 28 Ocak'ta diğer beş yoldaşla birlikte idam edilen Cemal Hoşnav ve Cemal Reşid'in de aralarında bulunduğu 18 yoldaşla karşılaştık. İdam edilen diğer beş yoldaş Aziz Abdulla, Sabır Salih, Kerim Muhammed Salih, Hama Amin Hacı Havêz ve Halit Muhammed Hiyol idi.

«20 Ocak gecesi şu arkadaşlar idam edildiler: Ömer Heyyat, Ömer Abdulla Sirvan, Abdulla Kadir Sayyik, Bekir Havez Ahmed, Abdulla Muhammed Hıdır, Hama Pirot Şeyhe.

«4 - 5 Şubat gecesi saat 12.00'de Abbas Aziz Abdulla yoldaş idam edildi.

«11 Şubat 1978 tarihinde kurşuna dizilen «Kâzım Abbas» yoldaş, Kerbelalı bir Arap yurtseveriydi. Yaşamını Irak Kürdistanı'ndaki demokratik devrime adadı.

Ölüm Hücreleri
11 - 12 Şubat 1978 Gecesi
Musul Hapishanesi»

Faşist mahkeme 2 Nisan'da 25 Kürt yurtseverini daha ölüm cezasına çarptırdı ve bunların bir kısmının nisan ayında idam edildikleri biliniyor.

Kürdistan Yurtsever Birliği'nin (PUK) Birleşmiş Milletler'e Gönderdiği Mesaj:

PUK'un Avrupadaki temsilciliği, Cenova kentinde yıllık toplantısını yapan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'na, Irak'ta insan haklarının pervasızca çiğnenişi karşısında sürekli olarak kayıtsız kalışını hatırlatmak amacıyla aşağıdaki telgrafı gönderdi:

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu,
Birleşmiş Milletler
Newyork, U.S.A.

«Uruguay, Şili ve İran'da insan haklarının çiğnenmesiyle ilgili açıklamanıza gönülden katılıyoruz; ama Irak'ta faşist yönetici klik eliyle insan haklarına karşı işlenen son derece gaddar ve merhametsiz cinayetler karşısındaki suskunluğunuz bizi şaşırtmaktadır.

«Yalnız geçen yıl içinde 513 Irak yurttaşı (Araplar ve Kürtler) rejim tarafından hapishanelerde ya idam edilerek, ya da işkence ile öldürüldüler. Yüzlerce kişi de uzun süreli hapis cezalarına çarptırıldı. Yüzbinlerce Irak yurttaşı Kürt, Irak'ın Suriye, Türkiye ve İran sınırları boyunca 20 km. enindeki bir alan şeridinden zorla alınıp güney Irak'taki çöllük bölgelere sürgün edildiler. Çocuklar, yaşlılar ve kadınlardan oluşan 1500 aile, Kürt partizanı olmak iddiasıyla tutuklandı ve Irak'ın güneyindeki hapishanelere dağıtıldı. Şu anda Musul ve Ebu Garip hapishanelerinde ölümü bekleyen idama hükümlü 102 Kürt bulunmaktadır. Irak'ın askerî güçleri Kürdistan'ın sivil halkına karşı imha savaşını sürdürmekte ve yoğun bombardıman ile köylerini ve evlerini yakıp yıkmaktadır.

«Bu nedenle, Irak'ta insan haklarının çiğnenmesi sorununu gündeminize dahil etmenizi ve Irak'ın kanlı zorba rejimini, insan haklarının en iğrenç çiğneyicilerinden biri olarak takbih etmenizi istiyoruz. Halkımız, bu konudaki sürekli suskunluğunuzu, Irak rejiminin insan haklarına karşı işlediği cinayetlere bir çeşit katılma ve tasvip olarak karşılayacaktır.

«Cevabınızı bekliyoruz.»

Kanada Bir Irak Diplomatını Sınır Dışı Etti

11 Kasım 1977 tarihli *New York Times* Gazetesi, Kanada'nın, Irak'ın Ottava'daki ikinci dereceden bir diplomatını sınır dışı ettiğini haber verdi. Kanada Dış İlişkiler Bakanı Donald C. Jamieson, bu kişinin, «kabul edilemez casusluk eylemlerinde» bulunduğunu, bu nedenle istenmeyen adam ilân edildiğini belirtti. 10 Kasım tarihli sayısında *Toronto Sun*, Irak diplo-

matı Tarık Ebu El Khail'in, burada olup Irak'ta kendilerini ölüm cezalarının beklediği göçmen Kürtleri Irak'a kaçırmaya çalışmaktan dolayı sınır dışı edildiğini yazdı.

Irak, Filistin Halkının da Güvenini Yitiriyor

Filistin Kurtuluş hareketinin birçok bölümleri, Ortadoğu halklarının devrimci mücadelesinde birçok hayati önemdeki sorunla ve özellikle Filistin devrimiyle ilgili olarak Irak politikasının ikiyüzlülüğünü görmeye başladı. Direniş hareketinin başta gelen yayın organı olan *Falastin Al-Thawra*'nın 6 Şubat 1978 tarihli sayısında yeralan bir makalede, İran ve Irak'ın sıkı-fıkı ilişkileriyle, iki ülke arasında yapılan yüksek düzeyde diplomatik ziyaretlerle, başka bir deyimle, Irak İçişleri Bakanı ve Irak Başbakan Yardımcısının İran'ı ziyareti, aynı şekilde İran Dışişleri Bakanı ve İran Genelkurmay Başkanının Irak'ı ziyaretiyle ilgili olarak, makalede şöyle deniyor: «İran ile Irak arasındaki ilişkiler sıklaşıp güçlendikçe, Irak rejimi FKÖ'nün de içinde yeraldığı Arap Red Devletleri'nin ilerici cephesinden kendini koparmaktadır.»

IRAK'TAKİ PARTİZAN SAVAŞINDAN HABERLER

Irak'taki partizan savaşının önemli boyutlar kazandığını artık kanlı Baas rejimi de gizleyemiyor. Bununla ilgili haberler bir süreden beri dünya basınına yansıyor. Geçtiğimiz aylarda bir Alman gazetecisi, Irak Kürdistan'ın iç bölgelerine kadar gidebildi ve partizanlarla görüştü, çatışmaları yerinde izledi. Onun verdiği haber ve resimler Alman basınında yer aldı.

Son olarak Beyrut basını da yeniden bu konuya döndü ve Kürt partizanlarının Musul'da bir askeri garnizonu kuşattıklarını yazdı.

Kanlı Baas rejimi, bu kez de, her keresinde yaptığı gibi, durumunu kurtarmak için yine türlü hile yollarına başvuruyor ve yine Kürt halkını bölüp birbirine düşürmeye, bazı gerici unsurları maşa olarak kullanmaya çalışıyor.

Kürdistan Yurtsever Birliği'nin *The Spark* (Kıvılcım) adlı yayın organının 1978 Mart-Mayıs sayılarında savaşla ilgili olarak şu haberler veriliyor:

● Irak faşist ordusunun beklenen bahar saldırısı 10 Mart 1978 tarihinde, Qala Dızê bölgesindeki devrimci partizan güçleri üzerine yoğun bir saldırı olarak başladı. Saldırının ilk çatışmalarından birinde faşist kuvvetler 15 kayıp verdiler.

● Qala Dızê'ye karşı girişilen ve 36 helikopterle desteklenen aynı saldırıda, faşist kuvvetler 21 Mart 1978 günü 45 kayıp verdiler ve 3 helikopterleri düşürüldü. Faşist hükümet bir helikopterin düşürüldüğünü itiraf etti.

● 26 Mart 1978'de Halapça ve Pencvin bölgesindeki diğer çarpışmalarda faşist kuvvetler 24 kayıp verdiler.

● 8 Mart 1978 günü, 42 peşmergeden oluşan bir devrimci partizan grubu, Qala Dizê bölgesinde Deştêw köyü yakınında, beklenmedik bir durumda, faşist orduya ait 40 helikopter ve paraşütçü birlikleri tarafından çembere alındı. Çarpışma bir gün sürdü ve bu şimdiye kadar yeralan ağır çarpışmalardan biriydi. Faşist ordu 160 ölü verdi ve 5 helikopter düşürüldü. Bizim kayıplarımız, şehid olan 13 partizandı; bunlar arasında PUK'un yönetici komite üyesi olan Saadi Aziz adlı yoldaşla, Deşti Hewler (Erbil yöresi) siyasi komiseri Faruk Sıdık yoldaşlar da vardı. Ayrıca beş partizan faşist kuvvetler tarafından esir edildi; bunlar halen Musul hapishanesinin ölüm hücrelerinde idamlarını beklemektedirler. 13 partizan toprağa verildiği zaman Qala Dizê'de büyük bir gösteri yapıldı.

● Serzal-Karadağ yöresinde, Mart ayının son günlerinde Faşist ordu ve işbirlikçileriyle yapılan bir çarpışmada, partizanlar düşmana 35 kayıp verdirdiler. Yine aynı günlerde *Zimanko*'da devrimci partizan güçleriyle faşist ordu arasında üç ağır çarpışma yer aldı. Bu çarpışmalardan birinde faşist ordunun üç zırhlı aracı tahrip edildi ve düşmana 21 kayıp verdirildi.

● 6 Nisan 1978 günü devrimci güçler *Çıwarta*'daki polis karargahını bombaladılar. Binada 4 ton TNT bulunuyordu. Merkezdeki her şey (evraklar, silahlar, cephane, telsiz cihazları vs.) tümüyle tahrip edildi. 156 polis ve asker öldü veya yaralandı. Bunlardan üçü polis şefi, biri istihbarat subayı, 27'si güvenlik görevlisi ve biri yüksek dereceli Baasçı bir memurdu.

● 6 Nisan 1978 tarihinde Timar-Karadağ bölgesinde faşist ordu ile yapılan bir çarpışmada, partizanlar düşmana 21 kayıp verdirdiler.

Ölüm Hücrelerinden Mektuplar :

1 — Enver Muhammed Emin'in aşağıdaki mektubu, idamından bir süre önce, Musul Hapishanesindeki ölüm hücresinde yazılarak dışarıya çıkarıldı. O, «Kürdistan Marksis - Leninist Örgütü»nün Halepçe komitesi üyesi idi.

«Süleymaniye cephesine,

Devrimci selâmlar,

Yoldaşlar, ölüm hücresinden sizi daha çok mücadeleye, daha çok fedakârlığa ve dayanmaya çağırıyorum. Öyle ki daha güçlü ve başarılı biçimde faşizmin, işgal ve ihanetin hakkından gelebilelim. Ve örgütümüzün eksiklerini gidermek, özellikle de faşist rejime muhbirlik yapan hainlerle başa çıkmak için çaba gösterelim (...)

Umarım ki bu olayı iyi değerlendirir ve gelecekte bu tür yanlışlardan kaçınmak için en iyisini yaparsınız... Şu anda, ölüm hücresindeyken bile, amaca ulaşmak için zorunlu mücadeleyi sürdüremediğim için, umarım ki Kürt halkı beni affedecektir. Çünkü yaşamım bir süre sonra son bulacak. Fakat hapisteki yoldaşlarla birlikte söz veriyorum, onlar boyunlarımızı asılı ipin ilmiğine taktıkları ana kadar faşizme karşı savaşacağız. Moralimiz son derece yüksektir; çünkü biliyoruz ki yaşam tatlıdır, fakat kişinin halkı için ölümü yaşamadan da tatlıdır .Ölüm tatlıdır, eğer o yeni bir can doğmasına yol açıyorsa. Bir başka hayat için ölüm hayatın kendisidir. Hapishanede sürekli olarak devrimci türküler söylüyoruz, çünkü okumak için kitaplarımız yok; moralimizi yüksek tutuyor, faşist gardiyanlara meydan okuyoruz.»

Enver Yoldaşın mektubundan bazı notlar;

a) Aşağıdaki kişiler ölüm cezasına çarptırılmıştır. Politik çizgilerine göre:

— Kürdistan Marksist-Leninistleri örgütünden: 13 yurtsever.

— Kürdistan Yurtsever Birliğinden: 15 yurtsever.

— Bağımsızlar: 7 yurtsever.

— Kürdistan Sosyalist Hareketi'nden: 10 yurtsever.

— Irak Komünist Partisi'nden (Central Command): 2 yurtsever.

— Kürdistan Köylü Örgütü'nden: 3 yurtsever. Bunlardan biri Ali Muhammed Şerif adlı bir askerdi, partizan saflarına katılmıştı. Cezası, kurşuna dizme yoluyla infaz edildi. Cesur biriy-

di ve kendisini kurşuna dizen faşist askerlere karşı bir aslan gibi ilerledi.

O gece hiçbirimiz uyumadık. Tüm ölüme hükümlü yurtseverler, faşizme karşı sloganlar haykırdılar. Sesimiz tüm Musul kentinde yankılandı.

b) Biz, faşist rejim tarafından yasadışı olarak ölüme mahkum edilmiş 63 yurtseveriz. Hepimiz en ağır işkencelere tabi tutulduk.

c) Tüm bendensel, psikolojik işkence biçimlerinin yanısıra, faşistler, politik tutukluları tuzağa düşürerek itirafa zorlamak için türlü araçlara başvurdular, türlü vaadlerde bulundular.

d) İdam edilen yurtseverlerin çoğu yoksul köylülerdir. Onlar cesaretin ve direnmenin olağanüstü örnekleridirler.

e) Hapishanede, 12 metre karelik bir odaya 35 kişi konmuştur. Bu durumda, bir ay içinde 10'un üstünde kişinin ölmesi kolay anlaşılır bir şeydir. 35-50 kişi için beslenme süresi 5-9 dakikadır. 80 kişiye doğal ihtiyaçlarını gidermeleri için, toplam olarak günde bir kez 90 dakikalık bir süre tanınmıştır.

— İdamımız hakkında son karar alındığı zaman, 40 metre kare genişliğinde, 3 odalı ve idam alanına bakan bir salonu olan bir yere alınıyorduk. Bu, psikolojik işkencenin bir başka türüydü.

g) Bu şovenistlerin eline düşen her devrimci savaşçının büyük direnç ve sağlamlık göstermesi zorunludur çünkü onlar birini çözmek için her türlü yöntemi deniyorlar.

Son olarak, Marksizm-Leninizm sancağı altında, zafere doğru!

Yaşasın devrim!

Düşmana ölüm!

Yoldaşınız Hewa
20. 8. 1977»

2 — *Cemal Ali Maruf'un Mektubu*

Yoldaş Cemal Ali Maruf, bu mektubu, idam edildiği 28 Ocak 1978 tarihinden iki hafta kadar önce Musul hapishanesi ölüm hücrelerinde yazdı.

«Ya Kürdistan, ya ölüm!

Sevgili Yoldaşlar,

Devrimci selâmlar. Marksist - Leninist bir yolda ilerleyen sizlere ve yeni devrimci hareketimize zafer ve başarılar dilerim. (...) Şimdi, Kürt halkının ve Kürdistan'ın özgürlüğü için

asılacağımdan gurur duyuyorum. Bunun için üzülmüyorum. Aksine çok mutlu ve neşeliyim. Bu şanlı yolu daha baştan seçmiştim. Size memnuniyetle söylemek isterim ki, tüm faşist işkence yöntemlerine ve ihanete rağmen, onlar benden işlerine yarar hiç bir şey alamadılar. Aksine ben, bu şanlı sona ulaşmak için onları kullandım. Şimdi ben, kendimi Kürt halkının gerçek bir oğlu sayıyorum, çünkü biz baba - analarımızdan çok Kürdistan'a ve Kürt halkına aitiz. Onlar bizden, özgürlükleri uğrunda hayatımızı adamamızı bekliyorlar.

Eğer kanla sulanmazsa, özgürlük ağacı asla büyümez.
Kurbanlar verilmeden, kurtuluşa asla varılmaz.

(Bir Kürt şiirinden)

Ben ve yoldaşlarım, kendi yaşamlarımızı, şimdi, yeni devrimimizin başarısı için adıyoruz. Size bildirmek isterim ki, bizim idam edilen veya şu anda hapishanede ölüme hükümlü yoldaşlarımız cesaretin ve yiğitliğin birer sembolüdürler ve biz, ulusumuz böyle evlâtlar yetiştirdiği için gurur duyuyoruz.

Son olarak, Kürdistan'ın işçi - köylü kitlelerinin liderliği altındaki devrimimize zafer diliyorum. Tüm devrimci partizanlara en iyi dilekler. Eğer bir gün sizi gücendirmişsem, beni affedeceğinizi umarım.

Çok yaşa şanlı devrimimiz!
Çok yaşa, Kürdistan Marksist - Leninistleri Örgütü!
Çok yaşa Kürdistan Yurtsever Birliği!

Kardeşiniz Cemal
15.1.1978»

3 — Musul hapishanesindeki ölüme hükümlü yurtseverlerin içinde bulundukları korkunç şartlara rağmen, onlar, dışarıyla haberleşmeyi başarabilmektedirler. Bu mektuplardan birinde şöyle deniyor:

«Devrimci yoldaşlar,

Mayıs 1977'den bu yana 100 yurtsever idam edildi. (Ekte bir liste veriliyor. Bu listedeki 100 kişinin adları dışında, önceden idam edilenlerin adları listede yer almamıştır.) Şimdi Musul hapishanesinin ölüm hücrelerinde, ölüme hükümlü 23 yoldaş vardır. Hergün cellatları bekliyoruz. Hayatımızı halkımızın kurtuluşu yolunda adadığımız için gururluyuz.

Ne yazık ki, bizim dışardaki sorumlu yoldaşlar bize bir haber ulaştırmıyorlar. Halkımızın faşizme karşı kazandığı zafer haberlerini duymaya ne kadar istekli olduğumuzun farkında değil misiniz ? PUK yönetimine ve devrimci partizanlara devrimci selamlar.»

4 — Musul Hapishanesinden bir başka mektup:

«Ya Kürdistan, ya ölüm!

Çok yaşa PUK.

Değerli Yoldaşlar,

Öncelikle, idam edilen Qala Dizê'li yoldaşlar ile halen ölüm hücrelerinde bulunan tüm yoldaşlar adına sıcak selamlarımızı sunarız. Şu anda ölüm hücrelerinde 34 yurtsever bulunuyor. Biz, şimdiden, kendimizi Kürt halkının şehitleri olarak düşünüyoruz. Kendi yaşamımızı Kürdistan'ın ve Kürt halkının kurtuluşu yolunda adadığımız için gururluyuz. Devrimci partizanların kurtuluş bayrağını Kürdistan'da yükselteceklerinden eminiz.

15.1.1978

Türkiyedeki Sovyet Teknolojisi ve Sovyet Kredileri

H. CEMİL

1. GİRİŞ

Türkiye'de Sovyet kredileriyle ve Sovyet teknolojisiyle yapılan tesisler hakkında bugüne kadar birçok şey söylenmiş, açık ya da kapalı eleştiriler yapılmıştır. Bu eleştirilerden en ağır suçlamalarla dolu olanları ve gerçeklerden en uzak olanlarıysa ne yazık ki kendilerini devrimci olarak tanıtan bazı çevrelerden gelmektedir. Biz bu eleştirileri ve suçlamaları yapanların bir kısmının veya bunları destekleyenlerin ve inananların bu konuda yeterli bilgiden yoksun oldukları inancındayız. Ama bu propagandanın asıl kaynağı amaçlı ve kasıtlıdır. Bu tesisleri tanımak, mantık ve bilimsellikten yoksun, gerçeklerden uzak ve saptırmalarla dolu olan bu eleştirileri yanıtlamaya yeterlidir.

Bu yazımızda Sovyet kredi ve teknolojisi ile yapılan tesislerden birini, İskenderun Demir ve Çelik Tesislerini (İsdemir) tanıtmaya çalıştık. Ve Türkiye'nin son yıllardaki en büyük yatırımları olan Petkim Aliağa Kompleksi ve Botaş tesisleri ile kıyaslamalar yaptık.

Niçin İsdemir örneği? Çünkü bu tesis son yıllarda Türkiye'de yapılan ve yapılmakta olan tesislerin en büyüğüdür. Aynı zamanda kalkınma için gerekli olan önemli bir altyapı tesisidir. Ayrıca demir çelik sanayii bütün dünyada kalkınmanın bir ölçütü sayılmaktadır. Bunu sayılarla açıklayalım:

1976 yılında kişi başına düşen çelik üretimi Japonya'da 792 kg, Sovyetler Birliği'nde 590 kg, Batı Almanya'da 537 kg, ABD'nde 366 kg, Bulgaristan'da 274 kg, Yunanistan'da 113 kg ve Türkiye'de 25 kg'dır.

Sovyet kredi ve teknolojisi ile yapılan tesislerin hepsini birden tanıtmaya çalışmak gereksiz tekrarlardan başka bir şey değildir.

2. İSKENDERUN DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI HAKKINDA KISA BİLGİLER

İkinci 5 yıllık kalkınma plânının hazırlık çalışmalarına başlandıktan kısa bir süre sonra yapılan hesaplar sonucu, Türkiye'de mevcut demir çelik tesislerinin ikinci plân devresinden itibaren talebi karşılamaya yetmeyeceği ve 1968 yılından itibaren de talebe oranla önemli miktarlarda, gittikçe artan üretim açığı olacağı görülmüştür.

Bu sırada Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi için 4. koalisyon hükümetince yapılan çalışmalarla ilgili olarak, ulusal ürünler karşılığı Sovyetler Birliği'nden satın alınması düşünülen 7 adet sanayi projesi arasında demir - çelik tesisleri de yer almış ve bu suretle ikinci 5 yıllık kalkınma planının hazırlanması ile ilgili, özel ihtisas komisyonları çalışmaları sonuçlanmadan önce, aktüel bir konu olan bu projelerin Sovyetler Birliği ile müzakereye esas olacak ön hazırlıkların yapılması kamu iktisadi teşekküllerine (KİT) verilmiştir. Demir - çelik tesislerinin ön çalışmaları için de Türkiye Demir - Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir. 1966 yılında tesislerle ilgili ön çalışmalar ile teknolojik ve ekonomik çalışmalar yapılmıştır. Ön çalışmalardan sonra Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında 25.3.1967 tarihinde imzalanan kredi anlaşması ile 3. demir ve çelik tesislerinin kuruluşuna karar verilmiştir.

Bugünkü Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın gözetiminde, Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı, 440 sayılı kanun hükümlerine göre çalışan İskenderun Demir ve Çelik Tesisleri Müessese Müdürlüğü Şubat 1967'de Ankara'da «3. Demir Çelik Sanayii - Kuruluş Bürosu» olarak faaliyete başlamıştır. Nisan 1968'de bu büro «İskenderun Demir ve Çelik Tesisleri Müessese Müdürlüğü» haline getirilmiş ve 1972 yılı başlarında Müessesenin merkezi İskenderun'a taşınmıştır.

Tesislerin kurulmasına karar verilince ayrıntılı projelerin yapılması 7.5.1968 tarihli anlaşma ile 2.7 milyon dolar karşılığı Sovyetler Birliği'ne verilmiştir. Fizibilite etüdlerinin hazırlanması, Sovyetlerin hazırladığı projeyi incelemek ve bu proje ile ilgili müşavirlik görevini yürütmek için de «John - Miles and Partners - LONDON» müşavirlik şirketiyle 7.3.1967 tarihinde 5 yıl süreli bir anlaşma imzalanmış; bu anlaşma 28.9.1972 tarihinde yeniden uzatılmıştır. John Miles and Partners adlı İngiliz müşavirlik firması çokuluslu demir - çelik tekeli United States Steel Company'nin bir alt kuruluşudur.

Bu müşavir firmalar üretilecek ürüne gelecek yıllarda duyulacak gereksinme üzerine tahminler yapar, kurulacak tesisin kapasitesini, kuruluş yerini, seçilecek teknolojiyi tavsiye ederler. Ve de bağlı ol-

dukları tekel adına ülke ekonomisini baltalamak için ellerinden geleni ardlarına komazlar. Nitekim Koppers şirketi tarafından Ereğli Demir Çelik Tesislerinin genişletilmesi için hazırlanan raporda ilerki yıllarda yassı ürünlere duyulacak gereksinme konusunda ileri sürülen rakamların çok düşük tutulduğu, daha sonra yurtiçinde hazırlanan birkaç raporda birden ortaya konmuştur. Aynı şekilde John Miles firmasının da İsdemir için kapasite rakamlarını düşük tuttuğu bilinmektedir. İngiliz firma, tesisin kapasitesini 1.1 milyon ton/yıl olarak gösterirken bugün 6 milyon ton /yıla çıkarılmıştır. Yılda 1 milyon tonluk bir çelik fabrikası her ne kadar Türkiye için dev bir rakam gibi görünüyor idiyse de, dünyada bu kapasite rantabl sayılmamaktadır. Sovyetler'in bu konudaki uyarıları ve dostça önerileri kulak arkası edilmiştir.

Müşavir firma kuruluş yerinin tesbiti için yurdumuzun 12 yerinde araştırmalar yapmış ve bunlar arasında gerek ortalama cevher ve gerekse 1 ton sıvı maddenin maliyeti bakımından en uygun kuruluş yeri olarak sırasıyla İskenderun, Samsun ve Mersin'i tesbit etmiştir.

Samsun ve Mersin'de geniş sanayi tesislerinin bulunması nedeniyle alt yapı hizmetlerinin kolaylığı, bölgesel kalkınmanın kolaylaştırılması gibi nedenlerle tesislerin İskenderun'da kurulmasının daha rantabl olacağı önerilmiştir.

Yer seçiminin yanlışlığı konusundaki tenkitleri uzmanlara bırakmayı doğru buluyoruz.

Bizce en büyük yanlışlık, müşavir firma raporlarının eleştirilmeden, doğru kabul edilmiş olmasıdır.

Hazırlık çalışmaları sırasında Isdemir ile satıcı Sovyet firması V/O Tiyajprom - export arasında muhtelif tarihlerde yapılan protokoller gereğince İsdemirde kullanılacak teknolojik çalışmalara esas olacak etüdler, kömür, demir cevheri, kireç, su, deniz suyu, dolomit vs. hakkındaki rapor ve analizler İsdemir tarafından Türkiye'de hazırlatılmış ve örnekleriyle beraber V/O Tiyajpromexport firmasına gönderilmiştir.

İsdemir bugüne kadar Türkiye'de yapılmış ve yapılmakta olan tesislerin en büyüğü olup 5 milyon m2 arazi üzerinde 354 üniteyi kapsamaktadır. Bunlara ek olarak Sovyet kredisi dışında kalan lojmanları, liman tesislerini ve idari binaları da saymak gerekir.

Projelerin bölge şartlarına uygunluğu dikkate alınmıştır. Örneğin bölgede tatlı suyun az oluşu nedeniyle olanaklar elverdiği ölçüde deniz suyu kullanılmıştır. Kullanılan tatlı su atılmayarak süzülmekte, soğutulmakta ve yeniden kullanılır hale getirilmektedir. 1 ton çelik için

5 ton su gerektiği dikkate alınırsa suyun önemi daha iyi anlaşılır. (Saniyede 170 litre).

Tesislerde kullanılan elektrik enerjisinin % 70'i yine bu tesislerde üretilmekte, % 30'u dışardan (Çukurova Elk A.Ş.) alınmaktadır. Adana'daki Seyhan Barajında üretilen elektrik kadar elektrik üreten bu tesisler (60 Megawatt) yakıt olarak yüksek fırın ve kok fırınından çıkan baca gazlarını kullandıklarından yakıt masrafları yoktur.

Bu gazlar yakılmadan önce süzülür ve temiz olarak yakılır. Süzülen gaz pislikleri «Yan Ürünler» tesislerine gönderilerek işlenir. Bu işlem sonucu her yıl şu yan ürünler elde edilir:

1 —	Kreozot	9050	ton
2 —	Pres naftalin	4250	»
3 —	Ham antresen	1000	»
4 —	Yakıt yağı	8320	»
5 —	Zift	33000	»
6 —	Amonyum sülfat	12100	»
7 —	Ham fenol	950	»
8 —	Motor benzolü	12620	»
9 —	Saf toluol	1520	»
10 —	Ksilol	190	»
11 —	Solventler	220	»
12 —	İmbik altı	555	»

Ayrıca yüksek fırın artığı olarak yılda 550.000 ton cüruf, Isdemir'in hemen yanına kurulmuş olan bir çimento fabrikasında öğütülüp torbalanarak çimento haline getirilmektedir.

3. SOVYET PROJELERİNİN ÜSTÜNLÜKLERİ

A — ÇİZİMLER :

Koordine bir çalışmayla hazırlanmış olan ve her gereksinmeyi karşılayabilen Sovyet proje çizimleri uygulamada derhal kendini göstermektedir. Batı projelerinde görülen kopukluklar, eksiklikler, çizimlerin vaktinde hazırlanamaması, montaj bittikten sonra çizimlerin yapılması gibi aksaklıklara Sovyet projelerinde rastlanmamaktadır.

Bunun sebepleri 1 — Ülke çapında uygulanmakta olan standardizasyon, 2 — Binlerce teknik elemanın çalıştığı ihtisaslaşmış proje büroları, 3 — Bu konuda yetişmiş teknik personel'dir.

Batı proje büroları Sovyetler'dekilerin ancak çok küçük bir modeli sayılabilir. Bu yüzden çoğu Batı proje çizimleri teslim edildikten sonra sık sık değişikliğe uğrar ve bu değişiklikler doğal karşılanır.

Bir tek proje çiziminin 37 kez değiştirildiği olmuştur. Bu değişikliklerin her seferinden doğan kâğıt masrafları da doğaldır ki müşteriye yüklenmektedir. İsdemir gibi 250.000 civarında çizimleri olan bir tesiste proje değişikliği demek mühendislerin bütün gün haftalarca proje değiştirmeleri demektir. Sovyet projelerinde çizim değişikliği büyük yankılar yapan önemli bir olay olmaktadır. Ve bu 250.000 civarındaki çizimlerden birkaç tanesi için sözkonusudur.

Batılı şirketler proje çizimleri konusundaki bu yetersizlikleri dolayısıyle komple proje çizimi verme sorumluluğundan kaçınmaktadır. Projelerin ana hatlarını ve taslaklarını hazırlamakta, detaylarını yapımcıya bırakmaktadır. Örnek: 1 — İzmir Aliağa'da kurulmakta olan Petkim tesislerinin proje detay çizimleri için bugüne kadar yaklaşık 150 milyon TL. civarında ihale yapılmış olup ihaleler devam etmektedir. 2 — Adana - Yumurtalık çevresindeki Botaş Petrol yükleme tesislerinin proje çizimleri montaj bitip tesisler işletmeye alındıktan aylar sonra son şekliyle hazırlanıp teslim edilebilmiştir.

B — SAĞLAMLIK:

Sovyet ekonomisi kâr amacı gütmediğinden yapılarda ve teçhizatta uzun ömür ve dayanıklılık esastır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yapılan fabrikalar bugün bile rahatlıkla kullanılmaktadır. Sovyet tesisleri verimli işletilebildiği takdirde kuruluş kapasitesinin çok üstünde sürekli olarak çalışabilecek kalitededir.

C. MONTAJ VE İMALAT KOLAYLIKLARI

Resim, çizim ve diğer bilgiler inşaatın başlamasından çok önce tamamlanıp teslim edildiğinden projelerin incelenmesi için bol vakit kalmaktadır. Neyin, ne kadar, nasıl ve ne zaman imâl ve monte edileceği açıkça belirlenmiştir. Teknisyenlerin ön hazırlıkları tamamlamaları ve gerekli parçaların imalatlarını vaktinde hazırlamaları mümkündür.

Proje çizimleriyle beraber gönderilen özel montaj talimatları, şartnameleri, programları, araç ve gereçleri montajı kolaylaştıracak ve hızlandıracak özelliklere sahiptir. Sovyetler Birliği'ndeki iklim koşulları yılda sadece 6 ay inşaat ve montaja olanak sağlamaktadır. İnşaat mevsiminin başlangıcı ve bitişi resmen ilân edilir. Bu süre zarfında bile çalışılamayan günler olmaktadır. Sibirya'nın bazı bölgelerinde ise inşaat mevsimi 3 - 4 ay olmaktadır. Bütün bu koşullar Sovyetler Birliği'nde inşaat ve montaj konusunda özel inşaat ve montaj programlarının geliştirilmesine neden olmuştur. Karmaşık ve zor mon-

tajlar yerini kolay ve pratik montajlara bırakmıştır. Bu kısa inşaat döneminde yapılabilenin azamisi yapılmaya çalışılır. Sovyetler Birliği'nde inşaat ve montaj hızı, Türkiye'dekinden kat kat fazladır. Ancak Türkiye'de bu programlara itibar edilmemiştir.

D — TEKNOLOJİK ÜSTÜNLÜK :

İsdemir'de çelik üretimi oksijen konverterleri ile yapılmaktadır. Türkiye'de ilk kez bu sistemle çalışan bir çelik fabrikası kurulmaktadır. İlk kez Avusturyalı metalürji mühendisleri tarafından tasarlanan bu sistem Sovyetler Birliği'nde geliştirildi ve pratiğe uygulandı. Bugün bütün dünyada uygulanan en modern çelik üretme sistemidir. Bu sistemle büyük kapasiteli çelik üretim tesisleri gerçekleştirilebilmiştir.

Sovyetler Birliği bu sistemle çalışan fabrikaları bütün dünya ülkelerine, bu arada ABD; ye de satmıştır. Bütün dünyadaki çelik fabrikaları yavaş yavaş eski sistemlerini terketmeye başlamıştır. Örneğin 1945'lerde tamamen eski sistemle çalışan ABD'nde 1976 yılında çelik üretiminin % 55,2' si bu metotla yapılmakta olup 1985' de % 63' e çıkarılması plânlanmıştır. Kanada ise bugün üretiminin %50.7'sini oksijen konverterleri metoduyla yapmakta olup 1985 yılında %80'e çıkmayı hedef edinmiştir. Ülkesinde demir ve kömür bulunmayan ve bu ham maddeleri yurt dışından sağlayan Japonya ise modern işletme koşullarına uymakta daha hassas davranmak zorunluluğunu duyduğundan modernleşmeyi oldukça hızlandırmış olup bugünkü çelik üretiminin %80'ini bu metodla yapmaktadır.

Çelik dökümü ve kalıplanmasında da Türkiye'de ilk kez Kontinü Döküm metodu kullanılmaktadır. Bütün dünya için çok yeni olan bu metod Sovyetler Birliği'nde geliştirilmiş ve başarıyla uygulanmaya başlamış en modern döküm metodudur. Eski çelik döküm metodundaki 7 işlem kontinü döküm metodunda tek bir işleme indirgenmekte olduğundan büyük enerji ve zaman tasarrufu sağlanmakta ve kütle üretimi artmaktadır. Ayrıca bu metodla elde edilen kütük dökümler eskisine kıyasla çok daha küçük kesitli ve düzgün olduğundan haddehane tesis ve işletme masrafları bir hayli azalmaktadır.

Sovyetler Birliği, çeliği eski teknolojiye göre çok ucuza maleden bu teknolojiyi özellikle Türkiye, İran, Pakistan, Afganistan, Hindistan, Mısır, Yugoslavya, Cezayir gibi az gelişmiş ülkelere satarak onların daha ucuz çelik üretmelerini ve bu sayede çok uluslu dev tröstlerin ellerinde oyuncak olmamalarını amaçlamaktadır.

Ne yazık ki bu tesisleri dünyada sadece İsdemir yetkilileri kullanamamıştır. Buna beceriksizlik denemez, olsa olsa kasıt denilebilir.

Hammaddelerden bazılarının yurtdışından sağlanması zorunluluğu, üretim yetersizliğine bahane olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Bu gerçek olsaydı, hammaddelerin %100'ünü dışardan alan Japonya dünya çelik üretiminde önemli bir sırayı alamazdı.

E. BAKIM İŞLETME VE YEDEKLEME KOLAYLIKLARI

Sovyet tesislerinin bir avantajı da işletme kolaylığıdır. Büyük çapta uzmanlık gerektirmeyen bu tesislerde kısa süreli kurs ve eğitimlerle %100 verim sağlanabilmektedir. Bu da özellikle eğitimin yetersiz olduğu az gelişmiş ülkeler için büyük bir kolaylık getirmektedir.

Karmaşık, özel uzmanlık isteyen ve yeni bir sömürü aracı olan batı tipi işletme düzeni yerine yalın, basit ve sistematik işletme düzeni hâkimdir. İşçi sınıfının en vasıfsız dilimi bile kolaylıkla uyum sağlayabilir.

Sovyet tesislerinin diğer bir avantajı da istendiği takdirde (biraz masraflı olmakla beraber) kapasitesinin %20 üzerinde sürekli olarak çalışabilmesidir. Batı tesislerinde böyle bir şey söz konusu olamaz.

Proje sevkiyatı sırasında, işletme, bakım ve yedekleme konusunda her türlü bilgi ve döküman gönderilmektedir. Bu bilgilerin derlenip bir sistem haline getirilmesi o işletme için yeterli bakım, işletme ve yedekleme yöntemlerini oluşturabilir.

Sovyet projelerinin özelliklerinden ve en büyük avantajlarından biri de yedekleme konusundadır. Hiçbir parçayı özel bir imalatçıdan alma zorunluluğu yoktur. Dünyanın hemen her yerinden yedekleme yapılabilir. Küçük bir çalışmayla yedeklerin çoğu hatta elektrik parçaları bile basit olarak yerli imal edilebilir. Bir kısmı da fabrika içinde imal edilebilir. Bu parçalar istenirse Sovyetler Birliği'nden, batı ile kıyaslanamayacak kadar ucuza sağlanabilir.

Batı teknolojisindeyse yedekleme, ancak belirli imalatçılarla, onların şartlarıyla anlaşarak yapılabilmektedir. Yedeklerin neredeyse hangi dükkândan alınacağı bile belirlenmiştir.

F. EKONOMİK AVANTAJLAR VE ÖDEME KOLAYLIKLARI

Hazırlanan ilk fizibilite raporuna göre yılda 1 milyon tonluk bir kapasite için İsdemir'e gerekli dış para 263 milyon dolardır. İsdemir'in yatırım harcamaları ilk tahminleri kat kat aşmışsa da dış para harcamalarında hiçbir artış olmamıştır.

Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında para anlaşması olmadığından kredi anlaşması dolar üzerinden yapılmıştır. Kredi detayları şöyledir:

25.3.1967 tarihli kredi anlaşması	97.6	milyon dolar
Ek kredi anlaşması	113.7	milyon dolar
Özel kliring anlaşması	51.3	milyon dolar
Toplam	263	milyon dolar

Bu para 20 yıl vadeli ve %2,5 faizli olup ödemenin bir kısmı nakten bir kısmı da mal olarak yapılacaktır. Faiz ve ödeme tesislerin işletmeye açılmasından sonra başlamaktadır.

Tesisler işletmeye açıldıktan sonra 2 yıl garantileri vardır ve bu süre zarfında Sovyet Uzmanları eşliğinde çalıştırılırlar.

263 milyon dolar tutarındaki kredi şuralara harcanmıştır:

1.	Tesislerin inşaat ve montaj çizimleri	
2.	Tesislerin işletme ve bakım talimatları	
3.	Tesislerin 2 yıllık yedekleri	
4.	Tesislerın inşaat ve işletme dönemlerini kapsayan Sovyet Uzmanlarının harcamaları	
5.	1119 Türkiye personelinin Sovyetler Birliği'nde eğitim ve ikamesi	
6.	Çelik malzeme	121300 ton
7.	Metaller	186110 ton
8.	Refrakter malzeme	133000 ton
9.	Kereste, travers, vs.	44281 ton
10.	Teçhizat (makina, elektrik, telefon, ölçme cihazları, kablo, boru, vinçler vs.)	130413 ton
	TOPLAM	615104 ton

263 milyon dolar tutarındaki paranın sadece 6. maddeden 10. maddeye kadar sıralanan 615104 ton tutarındaki malzemeler için harcandığını düşünsek bile, bu malzemelerin kilosu bize İskenderun veya İsdemir Limanı'nda teslim şartıyla 263.000.000 ÷ 615.104.000 = 0.427 dolara gelmektedir. Yani ortalama bir kilo malzeme 42.7 sent'e alınmıştır. Doların bugünkü karşılığını 25,5 TL. olarak alacak olursak 1 kg. malzemenin maliyeti, nakliye dahil, 11 TL.'sının altındadır. Yukarıda da belirtildiği gibi bu fiyata pek çok hassas cihaz, vinçler, kablolar, elektrik motorları ve cihazları dahildir. Çelik malzeme işlenmiş, kumlanmış ve astar boyası vurulmuş olarak montaja hazır halde gelmiştir.

Fiyatlar gerçekten şaşırtıcıdır. Örneğin elektrik kablolarının fiyatları Türkiye'deki peşin fabrika satışı fiyatlarının 1/3'ü ile 1/6'sı arasında değişmektedir. Telefon cihazları ve santralları ise Türkiye'deki imalatçı peşin fiyatlarının 1/15'i ile 1/20'si arasında değişmektedir. Yedek parçalar bedava denecek kadar ucuza alınmıştır. Bu tablo he-

men hemen bütün malzemelere teşmil edilebilir.

Yukarıdaki fiyat kıyaslamalarını yaparken Sovyet uzmanlarına ödenen paraları, Türk personelinin eğitim masraflarını ve proje masraflarını yok kabul ettik.

2. MC döneminde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın hazırladığı bir rapora göre son 5 yılda sadece bu bakanlığa bağlı Kamu İktisadi Teşekkülleri'nde çalışan yabancı uzmanlara ve müşavir firmalara ödenen para 5,5 milyar TL. civarındadır. Demek oluyor ki her yıl 1,1 milyar TL. (43 milyon dolar) yabancı uzmanlar için nakten ve döviz olarak ödenmektedir. Bu paranın karşılığında uzmanların ne verdikleri ayrı bir tartışma konusudur. Sovyet projelerinde uzmanlık ve müşavirlik konusu bir sömürü aracı olarak kullanılmamakta, bütçemize daha uygun şartlarda ve gerçekten işe yarar bilgiler alınmaktadır. Sovyet uzmanları bilgi saklamamaktadır. Batılı bir yabancı uzman bütçemize ayda 10.000 dolardan fazla bir yük bindirirken Sovyet uzmanları için ayda 350 dolar civarında ödeme yapılmaktadır. Aynı uzmanın Sovyetler'e maliyeti ise bizim ödediğimizden fazladır.

Kısaca Sovyetler Birliği uzmanlık ve bilgiyi bir sömürü aracı olarak kullanmamaktadır.

Açıkça görülebileceği üzere, yukarıdaki Sovyet satış fiyatlarıyla bugün batı dünyası değil malzeme ve bilgi satmak, bu malzemelerin lütfen nakliyesini yapmaktadır. Şimdi bunları somut örnekleriyle görelim:

Petkim Aliağa Kompleksi:

Krediler başlıca İngiltere, Fransa, Japonya, İtalya ve ABD'nden sağlanmış olup, faiz oranları %7,5 ile %12 arasında değişmektedir. Finlandiya'dan da kredi almak üzere girişimler sürdürülmektedir.

Krediler toplamı 500 milyon dolar civarında olup bu para karşılığında yaklaşık 160 bin ton malzeme ve teçhizat ithal edilecektir. Ayrıca 170 milyon TL. civarında proje detaylandırma ve çizim hizmetleri bu krediler kapsamına alınmamıştır. Buna göre bir kilo malzemenin ortalama maliyeti 500.000.000 ÷ 160.000.000 = 3.12 dolar olmaktadır. Bugünkü değeriyle 1 doları 25.5 TL. olarak alırsak, 1 kg. malzemenin Petkim'e maliyeti yaklaşık 80 TL. olmaktadır. Bu miktar Sovyet satış fiyatlarının 8 katına yakındır.

Botaş - Irak Türkiye Ham Petrol Boru Hattı Depolama ve Dolum Tesisleri:

Krediler muhtelif ülkelerden sağlanmış olup toplamı yaklaşık 245 milyon dolar civarındadır. Botaş hakkında elimizde yeterli bilgi bulunmamaktadır. Yalnız kaba bir fikir verebilmek amacıyla bazı malların birim fiyatlarını vermekle yetineceğiz.

1 metre çelik boru 1 1/2 inç	760.— TL.
1 adet boru dirseği 1 1/2 inç	732.— TL.
1 adet boru dirseği 1 inç	426.— TL.
1 adet telefon dirseği	14875.— TL.
1 adet priz	2145.— TL.
1 adet telefon prizi	4424.— TL.
1 adet 125 W ampul	780.— TL.
1 adet floresan lâmba, ampulleriyle beraber	13290.— TL.

Bu fiyatlara nakliye dahil değildir. Nakliyenin bir kısmı uçakla yapıldığından maliyeti de oldukça yüksektir. Aynı kalem malzemenin İsdemir'e maliyeti Botaş maliyetinin 1/10'u ile 1/30'u arasında değişmektedir.

4. ELEŞTİRİLERE YANITLAR

Türkiye'deki Sovyet kredi ve teknolojisiyle yapılan tesisler dolayısıyla Sovyetler Birliği'ne karşı yöneltilen haksız eleştiriler başlıca şu noktalarda toplanmaktadır:

1. Tesislerin yer seçimleri yanlıştır.
2. Kullanılan teknoloji yanlıştır ve kasıtlı olarak aşırı enerji talebi yaratılmaktadır.
3. Kalitesiz ve kullanılmış malzeme gönderilmektedir.
4. Tesisleri işletebilmek ve yedek parça almak için Sovyetler'e bağımlılığımızı artırmak zorundayız.

Yazımızda bütün bu eleştirileri yanıtlamış bulunmaktayız. Kısaca özetleyelim:

1. Tesislerin yer seçimleri Sovyetler'in bilgisi dışında yapılmıştır. Kaldı ki yer seçimleri teknik, ekonomik ve bölgesel sosyal gelişme gibi pek çok faktörü içeren bir konudur; ve bu konudaki eleştiriler uzmanlarca yapılmalıdır.

2. Seydişehir Aluminyum tesislerindeki elektrik tüketimi eleştirilmekte ve Türkiye'de elektrik üretimi yetersizken, Seydişehir'de yüksek elektrik tüketimine dayalı aluminyum endüstrisinin, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye elektrik satmak için kurduğu bir tuzak olarak nitelendirilmektedir. Sayın eleştirmenleri tuzak yakalamakta gösterdikleri bu zekâ çevikliğinden dolayı kutlamak isteriz. Yalnız bildiğimiz kadarıyla:

a) Sovyetler Birliği'nde elektrik üretim fazlası yoktur.

b) Türkiye, bir Aluminyum tesisi kurmaya karar verdikten sonra kredi aramaya başlamıştır.

c) Seydişehir'de kullanılan üretim teknolojisi «Elektroliz Meto-

du» olup dünyada bilinen tek ucuz üretim metodudur. Elektriğin aluminyum üretimine uygulanmasından önce uygulanan metodlarla elde edilen aluminyum altından çok daha pahalı bir metaldi. Elektroliz metodunun keşfinden sonradır ki aluminyum dünyada kütle olarak ve ucuzca üretilmeye başlanmıştır.

d) Tesislerin kurulmasından önce, elektrik enerjisinin yeterli olduğu ve bu konudaki yatırımların zamanında tamamlanıp ilerde herhangi bir enerji darboğazı olmayacağı konusunda ilgili Türk makamlarının raporları bulunmaktadır. Enerji konusunun Sovyetler'le uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yoktur.

e) Eleştirmenlerin bildikleri, daha az elektrik tüketimine dayalı bir aluminyum üretim metodu varsa bunu en kısa zamanda bilim dünyasına açıklamaları bu dalda yeni bir çığır açacaktır.

İsdemir'de kullanılan elektrik konusunu ise detaylarıyla açıklamıştık.

3. Kalitesiz ve kullanılmış malzeme konusuna gelince... Tesisler bütün dünya ölçülerine göre en modern teknolojiye dayalı tesislerdir. Böyle modern tesislerin Sovyetler Birliği'nden sökülmesindeki gerekçeyi anlayamamaktayız. Bir tesisi bozmadan sökmek, hasarlı kısımlarını tamir edip yamamak, yeni ölçülere göre düzeltmek, silip temizlemek o tesisi yeniden yapmaktan çok daha masraflı ve zaman alıcıdır.

Bu gibi tesisleri bütün dünya ülkelerine satan Sovyetler Birliği herkese kendi ülkesindeki fabrikaları söküp satsa memleketinde fabrika kalmazdı. Çünkü İsdemir'in kuruluşu sırasında Sovyetler Birliği aynı anda 11 ayrı ülkeye demir çelik tesisleri kurmaktaydı. Ayrıca Sovyetler Birliği'nde bu teknolojiye göre çalışan bu kadar küçük bir demir çelik tesisi bulunmamaktadır.

Gönderilen teçhizatların imalatçı firmalarca tasdikli son kontrol ve yağlama kartları ile garanti belgeleri İsdemir arşivlerinde bulunmaktadır.

4. Tesislerin işletilmesi ve yedek parça temini için Sovyetler'e bağımlılık kesinlikle söz konusu değildir.

Eleştirilerin bu kadar zavallı ve gülünç bir düzeye ..ndirgenmesi gerçekten üzücü ve utanç vericidir. (Ancak sol maskesi takınmış Maocuların işinin yalan üretmek olduğu düşünülürse buna şaşmamak gerekir.)

5. SONUÇ

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye açtığı krediler ve hazırladığı projeler batı dünyasının kredi vermeyi reddettiği gerçek kalkınmaya ve üretime yönelik altyapı ve ağırsanayii projeleridir. Teknolojik ve ekonomik avantajlarıyla Sovyet projeleri az gelişmiş ülkeleri en uygun koşullarla fabrika sahibi yapmaktadır.

Dünyanın en büyük çelik üreticisi ve satıcısı olan Sovyetler Birliği bu malları işlenmiş olarak satmak yerine, az gelişmiş ülkelere bu üretimi yapacak tesisleri kurmakla bu ülkelerin dışa bağımlılıktan kurtulmalarını ve kendi kendilerine yeterli duruma gelmelerini amaçlamaktadır.

Krediyi bir sömürü aracı olarak görmeyen, kredi verdiği ülkelerden hiçbir ekonomik, politik, kültürel ve askeri taviz istemeyen Sovyetler Birliği az gelişmiş ve geri kalmış ülkeler için gerçek ve güvenilir bir dost olduğunu göstermiştir.

Türkiye'de çalıştıkları süre zarfında batılı meslekdaşları gibi şımarıkça ve küstahça davranışlarda bulunmayan Sovyet teknisyenleri dostça ve arkadaşça bir ortamdan çok, zaman zaman kırıcı. olumsuz tavırlarla karşılaştılar. Bu davranışları ve ortamı hoşgörüyle karşılayan Sovyet teknisyenleri alçakgönüllülüklerinden, vakarlarından, çalışma şevk ve azimlerinden, olgunluklarından ve dostça davranışlarından bir şey kaybetmeden çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bu onurlu davranışlarından dolayı Sovyet teknisyenlerini Türkiye emekçileri olarak içtenlikle kutlarız. Faşizmin koşullandırdığı kötü davranışlar insanlarımızın gerçek davranışları değildir.

Biz Türkiye emekçileri Sovyetler Birliği'nin ve Sovyet halkının, Türkiye ve dünya halklarının en yakın, güvenilir ve gerçek karagün dostu olduğunun bilinci içindeyiz.

Nereden kaynaklanırsa kaynaklansın hiçbir saptırma ve yanıltma Türkiye devrimcilerinin bu gerçeği görmelerini engelleyemez.

Ambargo ve Yeni Ulusal Savunma Kavramı

Ahmet TAŞ

Türkiye'nin politik yaşamı çok hareketli. Bu durumun giderek artacağından ve renkleneceğinden kimsenin kuşkusu yok. Emperyalizmin çeşitli görünümler altındaki savunucuları demeçler veriyorlar, olayları çarpıtıp halkı kandırmak için yarışıyorlar. Demagoji, yalan, kavram kargaşası yoğunluk kazanmış durumda. Çok bilinçli, planlı ve programlı yapılıyor bütün bunlar. Aralarında bazı ufak tefek farklar olsa bile bunlar teferruata ilişkin. Esasta durum değişmiyor ve sömürü çevrelerinin bütün kolları mevcut ekonomik yapıyı sürdürmek, sömürünün devamını sağlamak ve emperyalizmin beşiğinden çıkmamak için çırpınıyorlar.

Burjuva basını aynı görevi eksiksiz bir biçimde yerine getirmeye çalışıyor. Gazeteler başlık atıyorlar. Ulusal savunma kavramını propaganda ediyorlar. Borçlarımız ertelendi diye sevinç çığlıkları atıyorlar. Yeni kredi olanakları sağlandı diyerek neredeyse zil takıp göbek atacaklar. Ambargo yüzünden bazan ABD'ye kızıyorlar. Adeta «bu kadar hizmet etmenin, uşaklığın bedeli bu mu olmalıydı?» diye sitem ediyorlar. Bütün bunlar birbirleriyle bağlantılı. Aralarında diyalektik ilişkiler mevcut. Her şey birbirine bağlı ama ortam öyle bir velveleye verildi ki, Türkiye'nin politik cambazlıklardan ve uzaklıktan anlamıyan insanları kimin neyi söylemek istediğini anlamakta güçlük çekiyorlar. Oysa bu hengame içerisinde sömürü çevrelerinin ve emperyalistlerin çıkarları gayet bilinçli ve sistemli bir tarzda savunulmaktadır. Biz burada ambargo ve ulusal savunma üzerinde kısaca durarak perde arkasında oynanmak istenen oyunun ne olduğunu açıklamaya çalışalım. Bunun için de herşeyden önce Türkiye'nin emperyalist sistemle olan ilişkilerini kısaca bilmekte yarar vardır.

Bilindiği gibi Türkiye emperyalist dünyanın bir halkasını oluşturmaktadır. Ama bu dünyadaki yeri efendilik değil, hizmetkârlıktır. Bu hizmetkârlığın sorumlularının egemen çevreler, sömürücüler oldukları ise ortadadır.

Türkiye emperyalizmin en büyük saldırgan örgütü olan NATO'nun içerisindedir. NATO, en başta en büyük patron olan ABD'ye hizmet eden bir kuruluştur. Onun arkasından ikinci derecede Avrupa tekellerinin çıkarlarını korumaktadır. Türkiye ve Yunanistan gibi emperyalizme bağımlı olan ülkelerin halklarının ise bu ilişkiden bir çıkarı yoktur. Bundan sadece parababaları çıkar sağlıyorlar. Ayrıca, Türkiye'nin içerisinde yer aldığı bir diğer askersel amaçlı örgüt de CENTO'dur. CENTO, NATO'ya göre daha dar kapsamlıdır. Sadabad Paktı'nın devamı olan bu örgütün amacı Ortadoğu'da meydana gelecek olan ilerici hareketlere, gericilerin istekleri doğrultusunda müdahalede bulunmaktır. Kuşkusuz başlıca hedefleri arasında Kürt halkının üzerindeki sömürgeci baskılara karşı vereceği mücadelenin bastırılması bulunmaktadır. Bu örgütün daha geçen yıl İran'ın batısı ile Türkiye'nin Doğubayazıt'ın güneyine düşen doğu sınırları üzerindeki dağlık bölgede yürüttüğü askeri manevralar bu amaca yönelik çabalardan biridir. CENTO'nun bünyesinde bulunan «yıkıcı eylemlere karşı mücadele» ve benzeri kolların bu bölgedeki emekçi halkların sömürüden kurtulma yönünde olan uğraşılarını hedef aldığı gün gibi açıktır.

Bunlardan başka Türkiye hemen hemen tüm emperyalist ekonomik örgütlerde yer almaktadır. Bütün bunlar Türkiye'nin ekonomik, askersel ve sosyal açıdan emperyalizmin güdümünde bir ülke olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

İşte ambargo ve ulusal savunma böyle bir durumda olan Türkiye'de tartışılmaktadır. Üstelik Türkiye'nin büyük bir ekonomik bunalım içerisinde olduğu ve bundan kurtulmak için yeni bağımlılık ilişkileri içerisine girdiği bir dönemde oluyor bütün bunlar.

Önce ambargo konusuna değinelim. Ambargo bilindiği gibi Türkiye'nin 1974 yılında gerçekleştirdiği barış harekatından (!) sonra kondu. Patron ABD bir anlık dahi olsa kendi isteğine rağmen yapılan bu harekâtı hoş karşılamadı. O ötedenberi istediği anda istediğini kabul ettirme alışkanlığına sahipti. Öyleyse Türkiye'nin bu davranışını cezalandırmak gerekiyordu. Bunun da en âlâsı askeri ambargo koymaktı. Ambargo Türkiye'de ordunun elini kolunu bağlamak demekti. Nitekim öyle de oldu.

Bunu bugün Başbakan Ecevit, askeri çevreler ve bizzat NATO genel sekreteri söylemektedirler. Üç yıllık süre içerisinde Türkiye'nin askeri manevra gücü yarı yarıya azalmış bulunmaktadır.

Türkiye'de askeri durum tamamen NATO'nun istediği biçimdedir. Mevzilenme ve savaş stratejisi birinci derecede bir NATO savaşının gereklerine göre düzenlenmiştir. Orduda mevcut bulunan tüm silahlar ABD markalıdır. Bunlar genellikle modası geçmiş, mevcut koşullarda ciddi bir savaş aracı olmak niteliğini yitirmiş demode silahlardır. Ama buna rağmen Türkiye NATO'da ekonomik gücüne göre en büyük askeri yükü omuzlamıştır. Şurası bir gerçektir ki, Türkiye saldırgan NATO'nun çıkarları yüzünden kaldıramıyacağı bir yükün altındadır. Çok büyük kaynakların bu yüzden boşuna harcandığı ve halkın en temel ihtiyaçlarının karşılanmadığı açıktır. Bu ağır yükün altına girerken yukarıda da belirttiğimiz gibi ülkenin gerçek ihtiyaçlarına göre hareket edilmemiş, emperyalist çıkarlar ön plana çıkarılmıştır.

ABD bütün bunlara rağmen ambargo'yu neden koydu? Türkiye'deki silah gücünün zayıflaması herşeyden önce ABD'nin patronluğunu yaptığı NATO'yu zayıflattığına göre bu yola neden gidildi?

Bunu açığa çıkarabilmek için herşeyden önce günümüz koşullarında gelişen yeni teknikler karşısında Türkiye'deki üslere ABD'nin duyduğu gereksinmenin bilinmesi gerekir. Bugün Türkiye'de bulunan pek çok Amerikan dinleme ve gözetleme gibi casusluk üsleri artık eskisi kadar hayati değildir. Kuşkusuz ABD bunlardan henüz tamamiyle vazgeçecek duruma gelmemiştir. Ama şurası bir gerçektir ki bu üsler eski önemini geniş ölçüde yitirmişlerdir. Çünkü uzayda dolaşan peykler bu işi çok daha sağlıklı ve kolay bir şekilde yapmaktadırlar. Bunun ötesinde Kıbrıs çıkartmasının hemen arkasında Yunanistan çok sert bir çıkış yapmış ve NATO'nun askeri kanadından çekilmişti. Emperyalist çevreler Yunanistanı ellerinin tersiyle bir kenara itemezlerdi. Onun belli ölçüde hizaya gelmesi için Türkiye'nin cezalandırılması gerekiyordu ki, ABD ambargoyla bunu yaptı. Çok önemli bir diğer neden ise ABD'nin Türkiye ile Yunanistan arasında barış sağlanmasından hoşnut olmamasıdır. Bu iki komşu ülke aralarındaki bazı çelişkileri giderip anlaşabilseler ve Kıbrıs sorununa kısa dönemde bir çözüm getirseler (İki ülkenin eğemen güçlerinin çıkarlarına uygun, Kıbrıs

halkınınkine ters olsa bile) silahlanma yarışını bir ölçüde azaltma yolunu tutabilirler. Bu da Amerika silah tekellerinin çıkarlarına zarar verir. ABD her zaman savaş ocakları açılmasını, soğuk savaşın sürmesini ve gerginliğin artmasını ister. Yunanistan ile Türkiye silahlanmayı tırmandırdıklarında mevcut koşullarda ABD tekellerinin silahları daha çok satılacaktır. İşte ABD bu nedenle ülkeler arasında barış ve dostluk ilişkilerinin gelişmesini istememektedir.

Ama gerek Yunanistan'da, gerekse Türkiye'de olsun ABD tekellerinin çıkarlarını savunan ve bu ilişkilerden kendileri de yararlanan gerici güçler bu gerçeği gözden saklamak istemektedirler. Buna bağlı olarak Türkiye'deki egemen çevreler ambargo'nun nedenlerini açıklarken gerçekleri çarpıtmaya özel bir dikkat gösteriyorlar. Ambargo'nun konduğu gündenberi Amerikan hükümetinin buna taraftar olmadığı ve bunun Kongre'nin işi olduğunu yayıyorlar. Kongrenin bu tutumu ise oradaki bir avuç rum propagandacısına bağlıyorlar. ABD'yi rum etkisinde kalmakla suçluyorlar. Bu zavallıca bir iddiadır. Ama bilinçli olarak ileri sürülmektedir. Sermayenin hizmetkârları böylece hem halk kitleleri arasında ABD aleyhinde meydana gelen hoşnutsuzluğu azaltmayı amaçlıyorlar, hem de rum düşmanlığını kışkırtıyorlar. Öyle ya, bu sözleri dinliyenler ABD hükümetinin aslında aleyhimize olmadığını, bize düşman olanların bir avuç rum ile onların taraftarı bazı kötü niyetli kongre üyeleri olduğunu düşünecekler. Oysa ABD emperyalizmi öyle zannedildiği veya gösterilmek istendiği gibi çok başlı değildir. ABD'nin hükümeti de, kongresi de ne yaptığını çok iyi bilmektedir. Hem nasıl oluyor da kendisi ABD'nin güdümünde olan Yunanistan'ın bir avuç adamı ABD Kongresini yönetebiliyor? Eğer böyleyse ABD'nin Yunanistan tarafından yönetildiğini vurgulamak gerekmez mi?

Son günlerde ABD Senato Komisyonu ambargo'nun devamına karar verince Türkiye'deki bazı politikacıların tavırları gerçekten ilginç oldu. Ecevit bunda şaşılacak bir yan bulunmadığını söylerken, Demirel kararı şaşkınlık ve hayretle karşıladığını açıkladı. Feyzioğlu ise Demirel'in paralelinde konuştu. Bu iki zat ABD'nin kendi çıkarlarını göremediğini, bu kararı veren komisyonun rum propagandasının etkisi altında kalarak kendi ülkesinin zararına hareket ettiğini belirttiler. Böylece Demirel ve Feyzioğlu Amerikan Senatosunun yerine, ABD'nin çıkarlarını savundular ve onlara doğru yolu gösterdi-

ler. Herhalde ABD'li senatörler yakında uyanacaklar ve Türk dostlarının eleştirilerinden sonra akıllarını başlarına toplayarak ülkelerinin çıkarlarının nerede olduğunu öğrenecekler..

Ambargo ve ekonomik bunalımın sürdüğü bu günlerde Başbakan tarafından yeni bir ulusal savunma kavramı ortaya atıldı. Başbakan çeşitli demeçlerinde Türkiye'nin ABD'nin mevcut tavrı karşısında herşeyi eskisi gibi sürdüremiyeceğini söyledi. Avrupa'nın bazı ülkelerine yaptığı gezide bu doğrultuda bazı girişimlerde bulunduğu da bilinmektedir.

Ecevit bir yandan vadesi gelmiş ama ödenmesi mümkün olmıyan borçların ertelenmesini ve yeni kredi olanaklarının sağlanmasını temine çalışırken, diğer yandan da bu ülkelerden acil olarak askeri malzeme temin etmeyi amaçlamıştır. Ayrıca kendi deyimiyle «ekonomik alanda» da bu ülkelerle işbirliği halinde bazı yatırımlara girişilmesi yolunda somut öneriler götürmüştür. Başbakan bu ülkelerden Türkiye'ye eskimiş değil, en yeni teknolojiyle gelmelerini de istekleri arasında sıralamıştır. CHP'nin iktidara gelmeden önceki bazı çalışmaları da göz önüne alınırsa, iktidarın ABD'den Avrupa'ya dönüş yapmak istediği ortaya çıkmaktadır. İşte Ecevit'in yeni bir ulusal savunma kavramıyla anlatmak istediği kapitalist Avrupa ülkeleriyle olan ilişkilerin ekonomik ve askeri alanda bugünkünden daha yoğunlaştırılmasıdır. Türkiye yalnızca ABD'den silah ve askeri malzeme almak yerine birçok Avrupa ülkesinin de yer alacağı fazla sayıda ülkeden bunları temin etmek arzusundadır. Ayrıca başta Federal Almanya olmak üzere bazı silâh tekelleriyle anlaşma yoluna giderek Türkiye'de çeşitli askeri malzemeler imâl eden sanayi dalları oluşturulmak istenmektedir. Başbakan bu tür yatırımların ekonomilere yararlı olduğunu söylüyor. Bunu ileri sürmek gerçekleri çarpıtmaktır. Bir kere Türkiye bu yola girmekle emperyalist tekeller için yeni sömürü olanakları sağlamaktadır. Ayrıca zaten kıt olan yatırım kaynaklarının büyük bir bölümü silâh tekellerinin emrine verilmek suretiyle, ülkenin diğer alanlardaki ihtiyaçlarını karşılayacak yatırımlar aksatılacaktır. Üstelik silâh sanayinin hızla değişen bir teknolojiyi gerektirdiği ve yapılan bir silahın kısa bir süre sonra demode olduğu, bu nedenle de silahlanma yarışında ekonomisi güçsüz ülkelerin başarı sağlıyamıyacağı açıktır. Her nekadar silah sanayiinde çok sayıda işçinin istihdam edilmesi bir avantaj ise de bu emperyalist ülkeler için yararlıdır. Çünkü Türkiye zaten en acil alanlarda sanayisini ku-

ramamış, yatırım malları sanayiini canlandıramamıştır. Bu durumda silah tekellerinin denetiminde silâh üretimine ayrılacak kaynaklar tamamen, israf edilmiş olacaklardır. ABD ve Almanya gibi ülkelerde silâh sanayiine yönelik yatırımlar hem satışlar nedeniyle gelir getirmekte, hem de işsizlik oranını azaltmaktadır. Çünkü diğer alanlardaki yatırımlar doyum noktasına ulaşmıştır. Silah tekelleri insanların sağlık, eğitim ve spor faaliyetleri gibi ihtiyaçlarını giderecek alanlara yatırım yapmıyacaklarına göre, ekonomiyi askerileştirmeye ve bunalımlarını bu sayede hafifletmeye çalışmaktadırlar. Kaldı ki, o ülkelerde dahi ekonominin askerileştirilmesi uzun vadede çözümsüzlük getirmektedir.

Bir de sorunun diğer yönü vardır. Diyelim ki, Avrupa ülkelerinden tekellerle işbirliği yapıldı ve çeşitli alanlarda yatırımlar gerçekleştirildi. Acaba o zaman ABD ile olan bağımlılık ilişkileri ne derece azalış gösterir? Bu konuda bugünkünden daha değişik bir durumun ortaya çıkacağını söylemek oldukça güçtür. Çünkü tekeller bugün artık genellikle çokuluslu bir niteliğe bürünmüşlerdir. Çok uluslu olan bu tekellerin büyük çoğunluğunda ise ABD sermayesi tamamen egemen durumdadır. Hele, hele Federal Almanya ekonomisi (En güçlü ekonomiye sahip Avrupa ülkesi) için bunu düşünmek daha da kolaydır. ABD sermayesi Alman ekonomisinin hemen tüm kollarında önemli ölçüde hakimiyete sahiptir. Türkiye'ye Başbakanın istediği biçimde teknoloji getiren Avrupa tekelleri ortaya çıksalar bile bunların gene ABD'ye ait oldukları görülecektir.

Ancak ABD ambargosunun devamı ve Ecevit'in tutumunun bazı yararları vardır. Başbakan açıkça Türkiye'nin silahlanmasını ABD'ye bağladığını, bunun yanlış olduğunu söylüyor. Daha bundan birkaç yıl önce bu tür sözleri söyliyen devrimciler vatan haini ilan ediliyorlardı. Ama şimdi onların söyledikleri somut olarak daha açık bir biçimde ortaya çıktı. Bu bir kazançtır.

Ecevit'in yeni ulusal savunma kavramından bazıları çok rahatsızlık duyuyorlar. Bunların başında Demirel ve Türkeş ikilisi gelmektedir. Onlar Ecevit'in yaptığı ölçüde dahi olsa ABD' ye karşı çıkılmasından çok endişeleniyorlar. Meydanlarda bas bas bağırıyorlar ve hükümete veryansın ediyorlar. Onlara göre ABD ambargo da koysa, ekonomik ablukaya da alsa ona karşı gelinemez. Bu iki zat ABD'yi tanrı mertebesinde görüyorlar. Ona dili uzatanının dilini kesmeye çalışıyorlar. Ama bunu açıkça

yapamıyorlar. Meydanlarda toplanan kalabalıklara, oy verenlere karşı bu düşüncelerini açıkça söylemek cesaretini bulamıyorlar kendilerinde. Çünkü ABD'nin Türkiye'ye olan düşmanlığını artık onlara oy verenler de görüyorlar çoğunlukla. Bu yüzden de üstü kapalı konuşuyorlar. Vatan-millet nutukları atarak, bol bol demagoji yaparak zehirlerini kusuyorlar. Devletin, Türkiye'nin yerini tayin ettiğini, savunmasının nasıl olacağına devlet gücünün karar verdiğini söylüyorlar. Bununla hem «hassas çevreler»i Ecevit'e karşı kışkırtıyorlar, hem de ABD'ye olan bağlılıklarını dile getiriyorlar. Sanki «hassas çevreler» ambargo karşısında ne duruma düşüldüğünü bilmiyorlarmış gibi. Ama ucuz politika yapmak, halkı kandırmak bütün sömürücülerin işidir. Demirel ve Türkeş meydanlarda, radyo ve televizyonda vatan, millet, milli birlik cinsinden cilâlarla sözlerini süsliyerek ABD çıkarlarının savunuculuğunu yapıyorlar.

Kaldı ki, Ecevit'in ulusal savunma kavramı olarak ileriye sürdüğü şey öyle ABD'nin çıkarlarını zedeleyici nitelikte değil, pek te. Sam amcadan Hans'a doğru olan dönüşler üç aşağı beş yukarı aynı şeyin iki yüzüne bakmaktır. Hele bunun ulusallıkla en ufak bir ilgisi yoktur. Çünkü emperyalizme bağımlı, sömürge ve yarı sömürge olan ülkelerde ulusallık her şeyden önce sömürgecilere, emperyalistlere karşı olmayı ifade eder. Emperyalizme bağımlı olan Türkiye'de ulusallık kavramından anlaşılması gereken de aynı şekilde anti-emperyalist olmaktır. Oysa CHP'nin geçmişte böyle bir niyeti olmadı ve bugün de yok. Partiye hakim olan sağ sosyal demokratlar anti-emperyalist olmak şöyle dursun, yıpranmış Demirel'in emperyalistlere vermeye cesaret edemediği tavizleri vermektedirler. Bu bakımdan Başbakanın yeni ulusal savunma kavramıyla anlatmak istediği, emperyalizmin beşiğinde çözüm aramaktır, asla ona karşı gelmek değil. Biraz daha esnek davranma olanaklarına kavuşmak istiyor yeni iktidar, hepsi o kadar.

Bugün Ecevit de, ikide bir NATO'ya bağlı olduklarını söylüyor. Amacı etkin çevrelere güvence vermektir. Oysa Türkiye'nin çıkarları —Tabi emekçi kitlelerin çıkarları— herşeyden önce askeri ve sivil tüm emperyalist kuruluşlardan çıkmak ve bütün bağımlılık ilişkilerine son vermektir. Bu da burjuva iktidarlarının işi değil, demokratik halk iktidarlarının yapabileceği bir şeydir. NATO ve CENTO gibi saldırgan örgütler emekçi Türkiye halklarının çıkarlarına karşıdır. Bunların dışına çıkılmadıkça sorunun çözümü söz konusu değildir. Silahlanma

yarışını emperyalist mihraklar istiyorlar. Çünkü, bu tırmanış onların yararınadır; ama Türkiye ve Yunanistan'ın emekçi halklarının zararınadır. Türkiye bugüne kadar ağır askeri yükün altına girmekle ekonomisinin bağımlılığını arttırdı. Giderek çıkmaza saplandı. Emekçi kitleler bu yüzden büyük kayıplara uğradılar. Ne silahlanma, ne emperyalizmin güdümüne girme, ne de komşularıyla düşmanlık ilişkilerini geliştirmesi hiç bir şey kazandırmaz bunlara. Bundan sadece yerli ve yabancı para babaları kazançlı çıktılar.

Bu yüzden de sömürü çevreleri çıkmaza girmişlerdir. Yıllarca Sovyetler Birliğini en büyük düşman olarak gösterdiler halka. Onun her an Türkiye'yi işgal edeceğini propaganda ettiler. Amaç halkı baskı altında tutmak, işçi sınıfını, kürt halkını ezmekti. Fakat şimdi yalan duvarları yıkılıyor birer birer. Burjuvazinin yutturmacaları artık sökmüyor. Düşman olanın sömürücüler oldukları gün gibi açığa çıkıyor.

Sonuç olarak şunu söyliyebiliriz ki, emekçilerin çıkarına olan davranış, NATO, CENTO ve diğer emperyalist kuruluşlardan çıkmak, komşu ülkelerle saldırmazlık anlaşmaları imzalamaktır. Bir emperyalistten soğuyarak, diğeriyle flört etmek çözüm değil.

NATO Zirvesi ve Silahsızlanma Konferansı

Geçenlerde NATO zirve toplantısı yapıldı. Bu yüzden Türkiye gerici güçlerinin kalbi günlerce ABD'de attı. Gazeteler Vaşington'dan çarşaf çarşaf haber verdiler. TRT kameraları oraya çevrildi.

NATO zirve toplantılarının dönem başkanı Türkiye Başbakanı Ecevit'ti. Açılış konuşmasını yapan Carter NATO'nun amacına uygun şeyler söyledi .Varşova Paktı silahlı kuvvetlerinin giderek tehlikeli (!) bir biçimde güçlendiğini açıkladı. NATO kuvvetlerinin zayıf kaldıklarını belirterek bunun nasıl tehlikeli (!) sonuçlar doğuracağını, ittifaka bağlı ülkelerin Varşova Paktından gelecek saldırılara karşı kendilerini korumakta güçlük çekeceklerini belirtti. NATO'nun asıl amacının Avrupa'yı savunmak olduğunu ama son zamanlarda Afrika kıtasında ortaya çıkan Sovyet ve Küba etkinliğinin de NATO'yu ilgilendirdiğini, üye ülkelerin bu telikeyi görmezlikten gelemeyeceklerini özellikle vurguladı.

Bu konuşma savunma maskesi altında saldırganlığı arttırmaya yönelikti. Esasında geleneksel NATO saldırganlığı her zaman bu tür bahanelerle kamufle edilmektedir. Yaratılmak istenen hava eskiden ne idiyse şimdi de odur. Ancak Carter'in Afrika kıtasındaki ulusal kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşmasına ve sosyalistlerin iktidara gelmelerine Sovyet ve Küba etkinliğini bahane ederek müdahale görevini NATO'ya vermesi oldukça tehlikeli bazı gelişmelerin habercisidir. Gerçi emperyalizm hiç bir zaman Afrika'dan elini çekmiş ve olaylara seyirci kalmış değildir. Ama gene de NATO'nun önüne resmen böyle bir görev konmuş olması Afrika halkları için çok ciddi bir tehlikedir.

Carter'in bu konuşmasından sonra dönem başkanı Ecevit yaptığı konuşmada silahsızlanma çabalarının arttırılması gereğine değindi. Bülent Ecevit'in konuşmasıyla Carter arasında

belirgin bazı farklılıklar vardı. Bu bir bakıma Ecevit'in son yıllardaki ambargo ve ekonomik bunalım karşısında geliştirmiye çalıştığı ulusal savunma kavramının dile getirilmesiydi. Ecevit ısrarla NATO içerisinde kalınacağını vurguluyor, ancak ABD ve NATO'nun da Türkiye'yi ihmal ettiklerini belirtiyordu. Amerika'dan Avrupa'ya doğru kayma eğiliminin ortaya çıktığı bu dönemde Ecevit'in söyleyebilecekleri bu kadardan fazla olamazdı kuşkusuz.

Bu arada burjuva basını Türkiye'de NATO'cu kampanyayı hızlandırdı. Bu çevreler özde aynı, ancak şekil itibariyle değişik olan görüşleriyle Türkiye'nin NATO'suz ve Amerika'sız olamayacağını insanların kafasına yazdırmak istediler adeta.

Demirel ve Türkeş paralelindeki gazeteler bir yandan Ecevit'in gözden düşürülmesi için elinden geleni yaparlarken bir yandan da NATO'yu göklere çıkardılar. Onlara göre NATO olmasa Türkiye bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü koruyamazdı. NATO ile olan bağları gevşetmek veya ondan çıkmayı düşünmek vatan hainliğiydi. «Yurt içerisindeki sorunların ağırlığını dayanamıyarak yurt dışına kaçan Ecevit'in millete vereceği bir şey olamazdı.»

Burjuva basınının diğer kanadı —ki bunlar iktidarı destekliyorlardı— daha ince yöntemlerle NATO savunuculuğunu yaptı. Gazetelerin sütunlarına döktürülen incilerle Türkiye'nin NATO' suz olamıyacağı ama dostlarımızın (!) da bazı görevleri olduğunu bilmeleri gerektiği belirtildi. «NATO, barışın korunması için elbette yaşamalı ancak ambargo gibi dostane olmıyan girişimlerin buna zarar vereceği de ortada» cinsinden sözler bol bol sarfedildi.

Bu çevreler ayrıca Amerikan yetkililerinin bizi çok sevdiklerini, Türkiye'yi büyük ve önemli bir dost olarak gördüklerini yazmaktan da bıkmadılar. Hattâ, ABD hükümet çevreleri, Türk hükümet yetkililerini o kadar dost ve samimi bulmuşlar ki bir yetkili, Türk hükümetiyle yaptıkları görüşmelerde iki ayrı hükümetin görevlileri gibi değil, bir hükümetin mensupları gibi konuşup anlaştıklarını söylemiş.

İşin ilginç yanı zirve toplantısı devam eder ve uzun vadeli NATO'yu güçlendirme programı karar altına alınırken Birleşmiş Milletler Silâhsızlanma Konferansı da sürüyordu. NATO'yu güçlendirme programının altına imza atanlar diğer taraftan bu konferansta silahsızlanma üstüne nutuk atıyorlardı. Tam emperyalistçe bir iki yüzlülük.

Silahsızlanma çalışmalarının başarıya ulaşması elbette dünya halklarının yararına olacaktır. Bugünkü silâhlanma yarışı insanlık için büyük bir kayıptır. Dünya'da yüz milyonlarca insan sefalet çekerken büyük insan gücünün silah altında tutulması, onların beslenmesi için milyarlarca dolarlık harcamada bulunulması, her gün değişen modellerde silah imal edilmesi ve kitlesel imha araçlarının sürekli olarak geliştirilmesi çok büyük ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Eğer silah yapımına giden bu kaynaklar insanların ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeleri yolunda harcansalardı kuşkusuz dünyada yaşam koşulları çok daha başka olacaktı.

Silâhlanma tırmanışının sürdürülmesi emperyalist çevreler istemektedirler. Çünkü onlar dünyayı sömürüyorlar. Hem çeşitli ülkelerin yeraltı ve yerüstü kaynaklarını sömürmek için kurdukları ağın parçalanmasını engellemek ve hem de bizzat silah tekellerinin kârlarını garanti altına almak için bu çabalarını sürdürüyorlar. Silahlanmayı geri bıraktırılmış, bağımlı, sömürge ve yarı sömürge ülkelerin sömürücü güçleri de savunuyorlar. Çünkü onlar emperyalist çevrelerle işbirliği halindedirler ve halkların emeklerini gaspediyorlar. Bu nedenle de militarizmin canlı tutulması, soğuk savaş koşullarının sürdürülmesi ve daha çok silah kullanılması onların vazgeçemiyecekleri politikadır.

Ama emperyalizmin gücü sonsuz değildir. Bugün onun karşısında sosyalist sistem, emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren güçler var. Emperyalistler günümüzde istedikleri anda savaş ocakları açamıyorlar. Açtıkları zaman da çoğunlukla kaybediyorlar. Silahsızlanma yolunda yapılacak çalışmalar günümüzde bu nedenle önem kazanmaktadır. Bu çalışmalar sayesinde hem saldırgan savaşların çıkması olanağı azaltılır, hem de çeşitli ülkelerin silahlanmaya daha az para ayırmaları sağlanarak ekonomik gelişmelerinin hızlanmasına yardımcı olunabilir. Dünya halkları arasında soğuk savaşın zararlı propagandasının yarattığı olumsuzlukların giderilmesi, bunun yerine dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin geliştirilmesi anti-emperyalist mücadelenin bir parçasını oluşturmaktadır. Elbette silahsızlanma yolunda yapılacak çalışmalar hiç bir zaman haklı savaşların savunulmaması anlamına gelmez. Ulusal kurtuluş mücadeleleri, anti-emperyalist savaşlar haklı savaşlardır. Onların desteklenmesi devrimci bir görevdir. Zaten bu savaşların başarıya ulaşması sonuçta barışa ve halklar arasında

dostluğun gelişmesine hizmet eder. Silahlanma yarışının durdurulması istenirken emperyalist tekellerin kârları için çıkardıkları, başka halkların topraklarını ve zenginlik kaynaklarını işgale yönelmiş savaşlara karşı çıkılmaktadır. Yoksa sömürü ve baskıya karşı verilen savaşlara değil.

İşte Türkiye devrimcilerinin silahsızlanma çalışmalarından anladıkları bunlardır. NATO denilen emperyalizmin en büyük silahlı saldırgan örgütüne bu nedenle karşı çıkmak gerekir. NATO'da kalmakla silahsızlanmayı savunmak birbirine ters düşer. NATO dünya halklarının, sömürüye karşı verilen mücadelelerin düşmanı olan bir örgüttür. Kuşkusuz bunun böyle olduğunu sermaye sınıfının temsilcileri de bilmektedirler. Bu arada Morrison firmasının maaşlı memurunun da bu durumdan haberi vardır elbette. Ama içerde ve dışarda temsil ettiği sınıfa hizmet ediyor. O barış istemiyor. Tayfasıyla birlikte onların istedikdikleri emperyalizme bağımlılıktır. NATO'nun dışında Türkiye'yi düşünememelerinin nedeni, silahlanmadan çıkar sağlıyanların temsilciliğini yapmalarındandır. Meydanlarda işçi sınıfını ve Kürt halkını tehdit edeceğini umarak bağıran, «muazzep» olmuş Ulubatlı Hasan'ların ruhuna saygı duyduğunu ilan eden eli bayraklı emperyalizmin uşaklarının asıl dertleri gericiliği, militarizmi hortlatmak ve NATO'da dahil tüm sömürü odaklarına karşı verilen mücadeleyi boğmaktır. Yoksa ABD devlet Başkanının koltuğunun dibine girerek çektirdiği fotoğraflarla propaganda yapanların, bu sayede devlet yönetenlerin bağımsızlıktan, barıştan, silahsızlanmadan anlıyacakları bir şey olamaz. Onlar ve yandaşlarının yeri bellidir.

Bugün Türkiye'nin çıkarına olan NATO'nun dışına çıkmaktır. NATO emperyalizme hizmet etmektedir. Türkiye NATO yüzünden ekonomisinin kaldıramıyacağı kadar ağır yükler altına girmiştir. Emekçi halklar bu yüzden büyük kayıplara uğradılar ve halen de uğramaktadırlar. Hele yeniden ortaya atılan uzun vadeli güçlendirme programını kabullenmek ülkemiz halklarının başına yeni belalar açar. Türkiye, bahsedildiği gibi bir tehdit altında falan değildir. Sovyet tehdidinin var olduğu yolunda ileri sürülen görüşler sömürü çevrelerinin yutturmacalarıdır. Türkiye halklarının çıkarına olan NATO ve CENTO gibi örgütlerden çıkmak, komşularıyla saldırmazlık anlaşmaları imzalamaktır. Türkiye için asıl tehlike NATO'dur.

Katanga'ya Sömürgeci Saldırısı

Afrika kıtası için için kaynaşmaya devam ediyor. Kara derili insanların topraklarında emperyalizm ve sömürgecilik artık eski durumlarını kaybettiler. Bu esaret türleri nerdeyse tamamen tarihin çöplüğüne atılacaklar. Orada yalnız klasik sömürgecilik tasfiye edilmiyor, yenisiyle birlikte sömürünün her türlüsünün tarihin çöplüğüne atılması yolunda verilen mücadele gelişiyor. Sömürgecilerin köleleştirdiği, aşağılık olarak gördükleri kara deriliIer eski efendilere hayat hakkı tanımıyorlar. Onlara ve yerli uşaklarına darbe üstüne darbe indiriyorlar. Emperyalizm aldığı bu darbelerle sarsılıp geriliyor, sersemliyor.

Son günlerde meydana gelen Zaire olayları da bunun yeni bir örneği. Bu ülkede klasik sömürgecilik tasfiye edildi ama kapıdan çıkan emperyalizm bacadan girdi. Şimdi gerici Mobutu yönetiminde olan Zaire'de ağır bir sömürü çarkı dönmektedir. Ülkede hâlâ feodal yapı, kabile, aşiret ilişkileri yoğun olarak varlıklarını sürdürüyorlar. Halkın eğitim düzeyi düşüktür. Çoğu yerlerde modern tıbbın adı dahi bilinememektedir. İnsanların tüm yaşam koşulları son derece ilkeldir. Gelişmiş bir sanayi yoktur. Şehirler, aç, işsiz yığınlarıyla doludurlar. Kırsal kesimlerde geri tarım usulleriyle üretim yapılmaktadır. Verimin düşüklüğü nedeniyle Zaire'li insanlar bırakalım proteinleri, tahılı dahi bulamamaktadırlar.

Ancak bütün bunların yanısıra Zaire geniş maden yataklarına da sahip olan bir ülkedir. Zengin demir, bakır ve elmas kaynakları mevcuttur. Ülkenin bu kaynakları bir kaç emperyalist tekelin denetimi altındadır. En büyük pay Belçika ve Fransa sermayesine aittir.

Yüzde 80 ile yüzde 100 arasında seyreden bir enflasyonun mevcut bulunduğu Zaire'nin bir de Katanga Bölgesi var. Gerici yönetim Katangalılara katmerli bir baskı uygulamakta ve onların zenginlik kaynaklarını halkın zararına olarak yabancı tekellerle ortaklaşa sömürmektedir.

Ama Katanga halkının bilinçli unsurları bunu yıllardır görmekte ve sömürüye karşı savaş vermektedirler. Geçen yıl Mart ayında Katanga'lı kurtuluşçu güçler Zaire birliklerini topraklarının önemli bir bölümünden atmışlar, ancak gerici yönetime yabancı ülkelerden yapılan müdahale yüzünden geri çekilmek zorunda kalmışlardı.

Kurtuluş savaşçıları bu yıl yeniden ayaklandılar. Hükümet birlikleri gene bir varlık gösteremediler ve çareyi kaçmakta buldular. Şaba ve Kolvezi kentleri katangalı savaşçıların eline geçti. Üstelik geçen yıla göre bu sene Zaire birliklerinin perişanlığı daha büyük miktardaydı. Kurtuluşçu güçlerin eline geçen bölgeler zengin maden yataklarının bulundukları yerlerdi. Bu nedenle de emperyalistler buna büyük tepki gösterdiler. Fransa ve Belçika derhal müdahale hazırlıklarına giriştiler. Çin ise her zamanki tavrını takındı. Zaire yönetimini desteklediğini açıkladı. Katanga kurtuluşçu güçlerinin Sovyetler Birliği ile Küba'dan destek gördüklerini ileri sürerek karşı çıkıyordu Mao'nun mirasçıları.

ABD gerektiğinde Katanga'ya sevk etmek üzere bir hava tümenini alarma geçirdi. Fransa ve Belçika ikilisi ise daha ileri gittiler ve bölgeye paraşütçü birlikleri indirdiler. Ancak bunu yaparken gerçek amaçlarını gizlemeye çalışmayı da ihmal etmediler. Güya oradaki beyazları kurtarmak için gidiyorlardı. Oysa beyazlar kurtuluş savaşçılarının güvencesi altındaydılar. Tabi bunu Fransa ve Belçika yöneticiler de biliyorlardı. Elbette onları ilgilendiren şey aslında beyazların hayatı değil, madenleri işleten tekellerin çıkarlarıydı. Nitekim zaman bunu çok kısa sürede doğruladı. Bu iki ülkenin askerleri kanlı bir savaşa giriştiler. Sonunda kurtarmaya gittikleri beyazlardan bir çoklarının ölümüne neden oldular, birçoğunu da bizzat kendileri öldürdüler. Bu arada haber ajansları da dünyayı kandırmak için yoğun bir propagandaya giriştiler. Güya Katanga'lılar vahşet saçıyorlarmış, önüne gelen herkesi öldürüyorlarmış. Üstelik de bu olaylar tamamen yabancı güçlerin kışkırtmaları sonucu meydana geliyormuş.

Tabii emperyalistler bu yönteme yeni baş vurmuyorlar. Bu onların herzamanki silahıdır. Ne zaman başka ülkelere gitseler, başka halklara saldırıp onların topraklarını yağmalasalar oraya medeniyet ve barış götürmek istediklerini söylerler. Fransa ve Belçika paraşütçülerinin dedeleri de vahşilere medeniyet götürmek için oraları sömürgeleştirmiş ve insanları köleleştirmiş-

lerdi. Şimdi de aynı terane. Oysa asıl vahşetin oraya giden Fransız ve Belçikalılarca yaratıldığı ortadadır. Esasında onların Katanga topraklarında bulunmaları, maden kaynaklarını sömürmeleri başlı başına bir vahşettir.

Katanga kurtuluşçu güçlerinin mücadelesi haklıdır. Onların savaşı haklı bir savaştır. Kuşkusuz yeniden daha da güçlenerek ülkelerini kurtarmak için savaşacaklardır. Onlar güçlerini herşeyden önce halktan, sömürülenlerden almaktadırlar. Asıl dışarıdan beslenen Zaire yönetimidir. Saldırgan olan Fransa, Belçika ve onların dostlarıdır. Elbette kurtuluş mücadelesi veren ve kendi topraklarının gerçek sahibi olmak istiyen Katanga halkı dünya devrimci güçlerince de desteklenecektir. Böyle bir destek olsa olsa gerici Çin yöneticileri için bir tehlikedir. Sömürüye karşı, insanlıktan ve emekten yana olan herkesin görevidir Katangalıların mücadelesini desteklemek. Gerici çevreler onları sanki Katanga'lı değillermiş gibi göstermek istemektedirler. Ama gene aynı emperyalist çevrelerin haber ajansları ve yayın organları dahi Katanga kurtuluşçu güçlerinin Katanga halkınca desteklendiklerini inkâr edemiyorlar. Sonunda zafer Katanga ve tüm Zaire emekçilerinin olacaktır. Gerici Mobutu yönetiminin yeri ise daha şimdiden bellidir. Onu Çin yöneticileri ile değerli dostlarının yardımları dahi kurtaramıyacaktır.

Mısır'da Rejim Daha da Gericileşiyor

Enver Sedat Mısır'da gericiliği doruğa vardırmak için kararlı bir biçimde uğraşıyor. Bu alanda her geçen gün yeni adımlar atıyor. Mevzilerini giderek sağlamlaştırıyor ve yeni mevziler kazanıyor. Yönetime geldiği gündenberi Mısır'ı emperyalizmin dikensiz gül bahçesi haline getirmek için elinden geleni yapıyor. Artık Nasır döneminin emperyalizme karşı savaşan, ilerici Mısır'ı yok. Onun yerine Emekçi Arap halklarının düşmanı, Filistin davasına ihanet içerisinde olan, siyonizme karşı teslimiyet politikası güden ve gericiliğin Ortadoğu'daki kalelerinden biri haline gelen Sedat'ın Mısır'ı vardır. Mısır burjuvazisi başta olmak üzere, emperyalist tekellerin ve diğer gerici güçlerin temsilcisi durumunda bulunan Sedat bu nedenle son yıllarda isminden en çok bahsedilen devlet adamlarından biridir. Sedat yönetiminin kararları çoğu zaman gerici nitelikte birer politik güldürü türünde ortaya çıkmaktadır. Başkan bu nedenle de hayli renkli bir kişiliğe bürünebilmektedir.

Geçenlerde Mısır'da sahnelenen yeni bir olay Sedat'ın ne derece özgürlük düşmanı bir kişi olduğunu ve Mısır'ı daha da nerelere kadar götürmek istediğini ortaya koydu. Sedat, solcuları ve Kral Faruk döneminden kalma muhalifleri temizlemek için halk oylamasına başvurdu. Düşüncelerini sevmediği, kurduğu baskı ve sömürü düzenine karşı çıkmakta olan insanları sendikalardan, kamu kuruluşlarından atmak istiyordu. Mısır halkı böylece özgür (!) iradesini kullandı ve Sedat'ın istediği biçimde oy verdi. Doğrusu Sedat'ın bu tür halk oylamaları bir hayli ilginçtir. Oylama sonucu Başkanın isteklerinin aksine oy kullananların oranı okadar küçük oluyor ki insan ister istemez bu zatın bu kadarcık muhalefetten neden böyle korktuğunu merak ediyor. Üstelik Sedat daha oylamaya gitmeden önce Solcuları yıkıcılıkla suçluyor —dünyanın her yerindeki taktik— ve onların yaptıklarıyla kendi sonlarını kendilerinin hazırladıklarını açıklıyordu.

Kuşkusuz Sedat böyle bir adımı atarken kendine göre bazı gerekçeler ileri sürecek ve gerçekleri kitlelerden gizlemeye çalışacaktı. Nitekim öyle de yaptı. Ancak onun bu çabası gerici terörün asıl nedenlerini gözönünden uzaklaştıramaz. Şurası bilinmektedir ki Se-

dat iktidara geldiğinden beri Mısır'ın anti - emperyalist politikasını rafa kaldırmıştır. Emperyalist çevrelerle en sıkı bir dayanışmayı gerçekleştirmek için elinden geleni yapmıştır. Bu arada kaçınılmaz olarak Mısır'da yerli sömürü çevreleri de palazlanmaya başlamışlardır. Mısır emekçilerinin alınteri böylelikle bir avuç yerli ve yabancı vurguncunun kasalarına akmıştır. Bu dönemde Mısır burjuvazisinin hızlı bir biçimde büyüdüğünü emperyalist yayın organları dahi gizliyememektedirler. Sedat emperyalistlerle daha çok ikili antlaşmalar imzalamakta, mali sermayeye kapıları açmakta ve Mısır, tekellerin artıklarının pazarlandığı bir ülke durumuna gelmiş bulunmaktadır.

Sedat'ın emperyalizmi Mısır'a sokmasının nedeni Mısır burjuvazisinin isteğidir. Gerek içerde, devrimci - demokratik kesimlere karşı yürüttüğü ve gerekse Filistin halkının çıkarlarına aykırı olarak güttüğü uzlaşmacı ihanet politikası da bu çevrelerin isteğidir. Çünkü Mısır'da her nekadar vurguncu tarzda, burjuvazi hızlı bir biçimde palazlanmakta ise de kendine güvenecek derecede gücü yoktur henüz. Sömürüyü daha da yoğunlaştırmak ve buna karşı meydana gelebilecek olayları önlemek için her tedbire başvurmaktadır. Eğer Sedat düşünce özgürlüğünü yok etmese, muhalefete serbestçe örgütlenme olanakları tanısa o zaman Mısır emekçileri yönetimi alaşağı edebilirler. İşte Sedat'ın söylediği kötü şeyler bunlardır. Gerçekten de işçi sınıfının örgütlenip ekonomik ve siyasal çıkarlarını savunması, diğer sömürülen kesimleri anti-emperyalist mücadeleye yöneltmesi Sedat yönetimini yerle bir eder. Kendisi de bunun çok iyi farkındadır. Yönetime muhalif olanları atmakla, sendikaları sermaye sınıfına hizmet eden gerici kuruluşlara dönüştürmeye çalışıyor. Emperyalistlerle yerli ortakları karşılarında gerçekleri dile getiren, Mısır emekçilerinin çıkarlarını savunan sendikalar değil, Türk - İş tarzında, hatta ondan da sağda sarı sendikalar olsun istiyorlar. Sedat'ın son çıkışları buna hizmet ediyor.

Ancak Mısır halkı bunlara kanacak değil. Belki Sedat bugün için bilinçsiz yığınları kandırmayı becerebilir. Ama gün geçtikçe hayatın kendisi onun kimlerin çıkarlarını koruduğunu ortaya çıkaracak ve gözler önüne serecektir. Mısır emekçileri Sedat'ın kendileri için en büyük düşmanlardan biri olduğunu hızla anlamaktadırlar. Kaldı ki Mısır halkının anti - emperyalist mücadelede bir hayli deneyleri vardır. Yirmi yıl öncesinin olayları daha bir çok insanın hafızasında tazeliğini korumaktadır. Sonunda elbette kaybeden Mısır emekçileri değil, Enver Sedat'ın yerli ve yabancı dostları olacaklardır. Sedat inanmıyorsa dönsün de Afrika'ya bir göz atsın. Orada olanlar aynı zamanda onun sonunu da göstermektedir.

Dr. İsmail Beşikçi'ye 1,5 Yıl Hapis Cezası Verildi

Dr. İsmail Beşikçi, Komal yayınları arasında çıkan «Bilim Yöntemi, Türkiye'deki Uygulama 1, Kürtlerin Mecburi İskanı» adlı incelemesinden dolayı İstanbul Toplu Basın Mahkemesi'nde yargılanmaktaydı. Mahkeme, 12 Nisanda verdiği kararla Beşikçi'ye 1,5 yıl süreli hapis cezası verdi. Ayrıca, daha önce hakkında toplatma kararı verilmiş olan kitap hakkında da müsadereye karar verildi.

Bilindiği gibi bu, bilimsel çalışmalarından ötürü Beşikçi hakkında açılmış ilk kovuşturma ve verilen ilk ceza değildir. Daha Erzurum Atatürk Üniversitesinde sosyoloji asistanlığı yaptığı günlerden bu yana Beşikçi'nin başına bu türden çok olaylar geldi. Pek çok kovuşturmalara uğradı, Üniversiteden uzaklaştırıldı ve 12 Mart döneminde tutuklanarak Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesince 10 yılı aşkın ağır hapis cezasına çarptırıldı.

Bütün bunlara neden, Beşikçi'nin bir bilim adamına yakışır gerçekçilik ve dürüstlükle Kürt toplumunun sorunlarına eğilmesi, bu sorunları doğru gördüğü biçimde yansıtmasıdır. Kürt halkının inkâr edildiği, ondan söz etmenin tehlikeli bir suç sayıldığı bir ülkede, Beşikçi'nin tutumunun hoş karşılanmaması, onun baskılara uğraması, hışımla üstüne yürümesi doğaldır.

Bu ülkede yalnız yalan söylemeyi temel bir yöntem ve alışkanlık haline getiren burjuva politikacıları değil, sözde bilim adamları ve üniversiteler, adı büyük yazar-çizer tayfası da Kürt halkını görmezlikten gelmeyi, inkâr etmeyi, ondan söz etmemeyi, bu alanı bilimin ve gerçeklerin dışına itmeyi doğal bir alışkanlık haline getirmişlerdir. «Türkiye'de Kürt diye bir halk yoktur, böyle bir dil yoktur» deyip işin içinden çıkmışlardır. Doğal olarak bu çevreler, Kürt halkına uygulanan ağır zulüm ve sömürü karşısında da susmuşlar, ya da bunu maskelemek, gerekli ve zorunlu göstermek için kılıflar biçmişlerdir.

Burjuvazinin bilime yaklaşımı çoğu alanda iki yüzlücedir, sahtekârcadır. Ama Kürt halkıyla ilgili olarak bu sahtekârlık görülmemiş boyutlara varmış, bilim olmaktan çıkıp tam bir düzenbazlığa ulaşmıştır.

İşte Beşikçi'nin uğradığı baskılar, aldığı cezalar burdan kaynaklanıyor. O'nun bilime saygısından, yürekliliğinden, doğru olduğuna, gerçek olduğuna inandığını açıkça söylemesinden geliyor. Hiç kuşkusuz, Beşikçi'nin şahsında cezalandırılan şey bilimin, gerçeğin kendisidir.

Beşikçi'nin bu kitabında da, yalan üstüne kurulu burjuva ideolojisi, özellikle onun ırkçı - şöven yapısı açık biçimde sergileniyor. Burjuvazinin, Kürt halkına uyguladığı ulusal baskı, sürgün, kırım politikasını gizlemek, haklı göstermek için nasıl gerçekleri çarpıttığı, çiğnediği örnekleriyle gösteriliyor. Sözde bilim çevrelerinin suskunluğu, yalancılığı, suç ortaklığı vurgulanıyor. Bütün bunların yazılmasının, burjuvazinin ve onun marifetlerine fetva biçen sözde «bilim adamları»nın, çok unvanlı prof'ların hoşuna gitmesi beklenemezdi.

Türk devlet adamları, yeri geldiğinde Birleşmiş Milletler ilkelerinden dem vurmaktan, ırkçılığa, sömürgeciliğe karşı olduklarını söylemekten geri kalmıyorlar. Pek muhterem prof'lar, adı büyük yazar çizerler de insan haklarından, özgürlüklerden, «hukukun üstünlüğünden» filan şatafatlı biçimde sözetmekten hoşlanıyorlar. Ama sıra Kürt sorununa gelince bütün bu baylar sus - pus oluyor. Ya da Kürt halkından sözedenlere ateş püskürüyorlar. Kuşkusuz en iğrenç ırkçılık, en pis şövenizm budur.

Beşikçi, bu tür kişilerden «çifte standartlılar» diye söz ediyor. İşte «bu çifte standartlı»lardan biri de Beşikçi hakkında bilirkişi (!) tayin edilmiş olan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim üyelerinden Bay Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'dur. Bay Altuğ, daha önce «Birleşmiş Milletler ve Irkçılık» başlıklı bir makalesinde, Birleşmiş Millet-ler'in ırkçılığı yeren ve tüm halklara, etnik gruplara demokratik ve kültürel haklarının tanınmasını savunan bir kararını alkışlıyor. Bu sözlerine bakılırsa Bay Altuğ yürekli bir demokrattır! Ama Bay Altuğ, Beşikçi hakkında bilirkişi olduğu anda bambaşka bir adam olmuştur... O, Beşikçi'yi, Kürt halkının varlığından sözettiği için suçlamakta ve cezalandırılması için raporunda elinden geleni yapmaktadır.

Türkiye, «Demokrasi» babından ilginç bir ülke olmaya devam ediyor. Şu anda, muhalefetteyken «fikir suçu»na karşı olduğunu söyleyen, partisinin düşünce özgürlüğü önündeki tüm engelleri kaldıracağını defalarca söylemiş olan bir parti başkanı Başbakan'dır. Ama bu engelleri kaldırmak için hiç bir çaba yok. İnsanlar cayır cayır, düşüncelerinden dolayı tutuklanıyor, işkence görüyor, ağır hapis cezaları alıyorlar. Demokrasi düşmanı gerici ve faşist güçler ise bildiklerini yapmaya devam ediyorlar. Silâhlı faşist örgütlerin üstüne gidilmiyor. Onlar terörü yoğunlaştırıyor, habire kan döküyorlar. Üstlendikleri yerler, yurtlar bile bellidir. Örneğin «güvenlik kuvvetleri» denen kuv-

vetler, hiç de bazı Eğitim Enstitüsünün yanındaki faşist yuvası haline getirilmiş, pek çok katilin barındığı Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'na ve o civardaki faşist yurtlara yaklaşmıyorlar. Ama diğer yandan bugünkü hükümet demokratik, ilerici örgütleri birbiri peşisıra kapatıyor, ya da kapatmaya çabalıyor. Ve Türkiye'de ırkçılığın, faşist saldırganlığın herkesçe bilinen ünlü siyasi şefleri televizyonlarda her tanrının günü arzı endam ederlerken, Sayın Beşikçi, bilimsel bir yapıtından dolayı 1,5 yıl ceza giyiyor. Bugün salt düşüncelerinden, sözlerinden ve yazdıklarından dolayı yargılanan binlerce insan var ve birçok kişi de böyle nedenlerle tutuklu bulunuyor.

İsmail Beşikçi, mahkemenin kararına karşı Yargıtay'a başvurdu. Aşağıda, İsmail Beşikçi'nin, bilirkişi raporuna ilişkin olarak mahkemeye yaptığı itirazı okurlarımıza sunuyoruz:

İSTANBUL TOPLU BASIN ASLİYE CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

977/141

Özü: Bilirkişi raporu hk.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yılmaz Altuğ tarafından, **«Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 1, Kürtlerin Mecburi İskanı»**, isimli kitap hakkında, hazırlanmış, 21.3.1977 tarihli rapor bilimsel değildir. Zira «bilirkişi raporu», Kürt ulusunun varlığını inkâr etmektedir. Bu inkârını meşru gösterebilmek için, «Türkiye'de yaşayan herkes Türktür» demektedir. Bu, bilimsel bir yargı olmadığı gibi, ciddi bir davranış da değildir. Çünkü, bilim olgusaldır. Olgulardan hareket eder. Bilim adamının Kürt ulus olgusunu reddetme veya yok sayma yetkisi ve tercihi yoktur. Bilim bu olguyu anlamaya ve açıklamaya çalışır. Bir olguyu anlamak, kavramak ve açıklamak bilimsel bir süreçtir. O olguyu reddetmek, yok saymak ise, ideolojiktir. Bu bakımdan, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, temel hareket noktası olan olguyu, kavramaya ve anlamaya çalışacağı yerde reddetmekle, bilimsel düşünce sürecinden daha başta taviz vermektedir. Böylece yalana dayalı bir ideolojinin sözcülüğünü yapmakta, bilimsel düşünme eyleminden taviz vermeyenleri ise savcı gibi ceza ile tehdit etmektedir.

Öte yandan bilim taraflıdır. Bilim doğrunun, «gerçek»in tarafını tutar. Bilimde taraf tutmak, veya «tarafsızlık», nesnel gerçeği değiştirmek, yok saymak, reddetmek değildir. Bilimsel bilginin üretilmesinde ve kullanımında, politik tavırlar söz konusu olabilir. Fakat bu bilimsel bilgi elde etme sürecini etkilememelidir. Yani bu tavırlar, nes-

nel gerçeğin değiştirilmesini, yok sayılmasını, reddedilmesini hiç bir zaman mazur gösteremez. Çünkü bilimsel bilgi nesneldir. Herhangi bir şeyin bilgisidir. Bilimsel düşünme yeteneğine sahip olmadığı anlaşılan, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, Kürt ulus olgusunu anlamaya, kavramaya, açıklamaya çalışacağı yerde, onu reddetmekle kolay bir iş yapıyor, anlama ve kavrama zahmetinden kurtuluyor. Devlet tarafından kendisine sunulmuş, yalana dayalı resmî ideolojinin propagandasını yapıyor. Bilimsel düşünme yönteminden böylesine uzak bir «bilirkişi raporu»nun kabulü düşünülemez. Reddi gerekir.

Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, bilimsel düşünme yeteneğinden yoksun bir kişi olduğu gibi, aynı zamanda çift standartlı düşünen, düşünce ve davranışları bir bütünlük arzetmeyen gelişmemiş bir kişiliğe sahiptir. Bu durum kendi yazılarını karşılaştırdığımız zaman ortaya çıkıyor. Yazar **Birleşmiş Mlletler ve Irkçılık,** konulu makalesinde şöyle diyor:

> «... Irkçılık konusunda uzmanlar komitesinin hazırladığı demeç: ... Md. 18. Şu veya bu şekilde ayrım kurbanı etnik gruplar, hâkim gruplar tarafından, kültürel hüviyetlerini tamamen inkâr etmek şartiyle kabul edilip müsamaha görmektedirler. Bu etnik gruplar, kültürel değerlerini muhafazaya teşvik edilmelidir. Bu suretle insanlığın bütün kültürünü zenginleştirmeye iştirakte, daha iyi bir durumda bulunacaklardır.
>
> ....
>
> Bir bilim adamı olarak bu demece tamamen katılır, içindeki tavsiyelerin gerçekleşmesinde bütün aydınların işbirliğinde bulunacakları hususundaki inancımı tekrarlarım.»
> **'İmran Öktem'e Armağan'** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara 1970, ss. 177 - 183).

Görüldüğü gibi Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, Birleşmiş Milletler ve Irkçılık konulu makalesinde, ırkçılık konusunda Uzmanlar Komitesi'nin Hazırladığı Demeç'in 18. maddesini de verdikten sonra, **«bir bilim adamı olarak»** bu görüşlere aynen katıldığını ve bu görüşleri teşvik edeceğini söylüyor. Fakat ulusal ve kültürel özelliklerini geliştirme hakkını Kürtlere tanımıyor. Böylece çift standartlı düşünce ve eylem yapısını sergiliyor. Çeşitli zaman ve mekân koşullarına göre, farklı düşünce ve davranışlarda bulunuyor. Halbuki bilimsel düşünmenin temel özelliklerinden biri de bütünsel olmaktır. Bilim adamının çeşitli zaman ve mekân koşullarından, farklı düşünme yetkisi ve tercihi yoktur. Ama, bilim adamının yoktur. Bilgi üretmenin en güvenilir yöntemi olarak bilim, çeşitli zaman ve mekân koşullarında aynı süreci izler.

Bilimin veya bilim adamının görevi, «şu sahifede şu kadar Kürt

kelimesi kullanılmış», «falanca sahifede şu kadar Kürt ulusu tâbiri kullanılmış», «Kürdistan sömürgedir, denmiş», «hem de uluslararası sömürgedir» denmiş, «Lozan Kürdistan'ın emperyalist bölüşümüdür», denmiş, «Kürt ulusu üzerinde böl-yönet politikası uygulandığı iddia edilmiş» ... bu bakımlardan suç işlenmiş, yazarını cezalandırın, zindana atın, demek olamaz. Bilim veya bilim adamı, bütün bu olguları, olgusal ilişkileri, veya aksini ifade eden önermeleri, bilim yöntemi gereğince anlamaya, kavramaya ve açıklamaya çalışır. Prof. Dr. Yılmaz Altuğ tarafından hazırlanmış «bilirkişi raporu» ise, bir iddianameden başka bir şey değildir.

Yukarıdaki nedenlerden dolayı sözü edilen «bilirkişi raporu»nu reddediyorum.

Saygılarımla.

16.11.1977
İsmail Beşikçi

sanat-edebiyat

35. sayımızda, DEHAK'IN SONU adıyla Türkçesi yayınlanan küçük oyun, yazarı Kemal Burkay tarafından Kürtçe'ye çevrildi. Aşağıda oyunun Kürtçesini okurlarımıza sunuyoruz.

(Me, dı hejmarê 35'an da DAWİYA DEHAQ bı Tirki neşır kırıbû. Nıviskarê wê Kemal Burkay, ew wergerande Kurdi, û nuha ji em wê bı Kurdi pêşkêşi xwendekaran dıkın.)

DAWİYA DEHAQ

LİSTIKA PIÇÛK

HEFT BIR

BIRÊ YEKEMİN

Gundi, jın û mêr, kaxê dıkın. Lı ser wan yeki bı kırasên leşkeri. Cılên hemiyan weki cılên Dema Berê ye. Xebatkarek dışekıne û xuya xwe paqış dıke. Leşker nêziki dıbe:

NOVEDAR : Lolo, teralo! Jı kar mereve.

(Merıv, disa xar dıbe, dıxebıte. Hıneki şunda, yeki dın dev jı kaxê berdıde, dıxwaze bıhna xwe bıgıre).

NOVEDAR : Lolo, teralo! Xewda meçe.
(Bı qemçi lê dıde) Ger bı vi awayi bıçe
Heya êvarê zevi naqede.

KOLE : Em westiyan.

NOVEDAR : Te go çı? Hah ħaa!
Weki usa ye,
Emê nıvinekê daynın jı begê xwe ra!
Ka bêje, qûl jı kıngê gıli-gazın dıkın
Lı welatê Dehaq, şahê şaha?.

(Kole disa dıxebıte, Leşker dımeşe û dıbêje) :

NOVEDAR : Karê qulan ev e:
Rojan dıxebıtın, şevan xewda dıçın.

Hevalno, lı benda teraliyê mebın!
Xwezi merıvên ku dıxebıtın û dıvestın!
Tenê bı dû rojên xebatê tê, xewa şirin.
Bıxebıtın, zehf bıxebıtın!

Bıxebıtın ku zevi bı bereket bın,
Çal û ambar bı genım tıje bın,
Bıla çıklên daran dagrın bı bivokên zer
Û hunarên sor.
Bıxebıtın, zehf bıxebıtın!

Bıxebıtın ku xezna şahê me tıje be,
Navê wi mezın be..

JINEK KOLE : Baş e, lê belê,
Emê ku nıkarın têri xwe bıxwın
Jı nanê genım,
Û emê ku nıkarın
Dırêji hunarên sorbıbın,
Xebat çıra dıbe?.

NOVEDAR : Çawa çawa?
Jı devê jinek kole derdıkeve pırsên ha?.
Ahan jı te ra!

(Bı qemçi lı jınıkê dıde, wê dêxıne erdê. Ya dın dıxebıtın û leşker disa dıbêje):

NOVEDAR : Dıbên ço derketiye jı bıhûçtê,
Eva pırsa ça rast e!
Dıvê merıv bı qemçi xeberde bı we...

PERDE

BIRÊ DIWEMİN

Dıkana Kaweyê hesınker. Kawe û du şagırtên wi dıxebıtın. Kawe, şurê dest xwe datine ser kulıng, çend çakûçan lê dıde, û wi dıgre dest xwe, xeberdıde) :

KAWE : Merıv agır û hesın kıfşkır
Bı hunera aqıl û destên xwe,
Merıv gisin çêkır jı hesın,
Tov rıjand lı axê,
Nanê sis peht lı êgır.

Û merıv şûr çêkır jı hesın
Bona ku bırıjine xwina insin..
Zarno, vê yekê jı bir mekın,
Huner bo çê ji dıbe, ne çê ji,
Ew, jinê ji, mırınê ji dertinin..

(Lı deri du leşker xuya dıkın. Şagırt lı ser karê xwe da xwar dıbın)

KAWE : Belê, em lı şolê xwe bınhêrın,
Şolê me xebat e, lı ser hesın..

(Leşker ten hundır)

LEŞKERÊ YEKEMİN : Qala çı dıki Kaweyê Hoste?

KAWE : Agır û hesın..

LEŞKERÊ YEKEMİN : Ûsa ye?
Bıla tıştên xırab nebın!

LEŞKERÊ DUWEMİN : Ka em lı şûrê te bınhêrın..

(Ber bı diwêr dışın, her yek şûreki dıgrın û dınhêrın).

LEŞKERÊ YEKEMİN : Ev ne xırab e.

LEŞKERÊ DUWEMİN : Ev ji.

LEŞKERÊ YEKEMİN : Ka em bıcêrıbinın..

LEŞKERÊ DUWEMİN : Weki usa ye, pêt bısekıne,
(Dest davêje şûr) Lı xatırê kesi nanıhêrım!

(Herdu bı şûran dıleyizın. Şagırt, jı tırsan vedıkışıne ber diwêr. Leşkerê Yekemin, vedıgere Kawe):

LEŞKERÊ YEKEMİN Em pê qail bûn, Hoste,
Ev şûr çend pere ne?

KAWE (Bê baweri) : Her yek du ziv ın.

LEŞKERÊ YEKEMİN : Gelek buha ne.

LEŞKERÊ DUWEMİN Emê paşê bıdın, hevalo!
(Ber bı dêri dıçe)

LEŞKERÊ YEKEMİN : De xatırê we!

KAWE : Lê, çawa?.

LEŞKERÊ DUWEMİN : Çı bû?
(vedıgere) Ne, tu pêşin dıxwazi jı me,

Ji qerewilên Dehaqê mezın?
Tu, Kaweyê fêsado!
Tıştên ku tên guhê me, tu baş dızani..
Heke me ev şûr ne cêrıband lı stoyê te
Hin çı dıxwazi!.

(Herdu bı hevra bı dengek bılınd dıkenın û derdıkevın. Kawe û şagırtên wi lı ciyê xwe, hışk bûne sekınine.)

ŞAGIRTÊ YEKEMİN : Zorkerno!

ŞAGIRTÊ DUWEMİN : Hêdi xeberde, dıbıhisın..

ŞAGIRTÊ YEKEMİN : Ev şûrana me çêkıribûn.

KAWE : Lê ew dıştexılinın.
Em çêdıkın, ew dıdızın.
Û serê me
Bı van şûran jêdıkın.
İcar bınhêrın, zarno,
Lı dest û stoyên me xalxalên hesıni,
Lı lıngê me merbend,
Deriyên hesıni yên zindanan, ku me dıkınê,
Û şıvên pençıran
Hemû jı destên me dertên.

ŞAGIRTÊ DUWEMİN : Mın gotınên te baş fehım nekır, Hostao,
Yê ku kelepçe lı destan dıxın
Û dıkın zindanan ki ye?
Bona van tıştan jı me ra çı ye?

KAWE : Ew em ın.
Yên ku axê dajon, hêsın çêdıkın û ris dırısinın,
Û yên ku zindanan tıje dıkın jı em ın.
Hın cirané te, hın yarê te ne, hın bıra ne..
Gava dın ku xulamên Dehaq şûr gırtın û bırın
Heke tu lı pêşi bısekınina
Tu jı nıha an mıriyek buy, an hundırda..

ŞAGIRTÊ DUWEMİN : Rast e.

KAWE : Gundi dı bın qemçiyan da xwin vedırışinın,
Gundiyên ku mêrgan hêşin dıkın, daran gırdıkın,

Hostên goşt û şir
Û nanê delal;
Lê jı bırçiyan dımırın.

Û lı sûkan ehliyê zenatan
Hin beri rojê jı malan derdıkevın,
Heya nivê şevan dıxebıtın,
Çerman wek hewrêşim nerm dıkın,
Hewrêşim neqış dıkın,
Zêr û ziv dıkolın, dıxemılinın..
Lê bırçi û tazi ne.
Jı ber ku, yên ku ew pêktinın
Jı bo mir û şahan ın.
Û gava mir dıenırın, serê wan
Lı zıqaqan mina kûçıkan lê dıxın.

HERDU ŞAGIRT BI HEVRA : Rast e.

ŞAGIRTÊ YEKEMİN : Lê belê, Hostao,
Axır ev zulım çı be?

KAWE
(Bı çakûçê dest xwe, çend derban lı hesinê ser kulıng dıxe):
Belê, ev zulım axır çı be?
Hemû dahwe ev e.. Xılasbûn!
Lê çawa?.
Dıvê merıv beri hertıştan zulmê nas bıke.
Ka, çı ferq heye
Dı navbera merıvê bê zanin û hespeki da?.
Em pır ın, zarno, ew hındık ın,
Em xelk ın, ew zorker ın,
Em pêktinın, ew dıxwın
Û lı me zulım dıkın.

(Dengê xwe dıbıre, çend çakûçan lê dıxe û disa xeberdıde):

Helbet, rêya azadiyê heye:
Zanin û yekıti ye!

HER SÊ BI HEVRA : Zanin û yekıti ye!

PERDE

BIRÊ SÊWEMİN

Qesra Dehaqê Zalım. Dehaq dı têxt da rûnıştiye, lı sêri tac. Lı dor du

qerewil sekınine, lı ser piyan ın. Lı hımber wi Pişekar, destên xwe lı ser singê xwe gırêdayi, lı bende wi ye.

PİŞEKAR : Şahê mın,
Yên ku diyarî anine lı der ın
Emr û fermana te çıye?

DEHAQ : Bıla bên.

(Pişekar, ber bı dêri dıçe, dêri vedıke û bı dengeki bılınd):

PİŞEKAR : Şahê me lı benda we ye,
Yek û yek verın.

(Xwedi diyari yê yekemin dıkeve hundır. Cılên wı başın. Pişekar wi dıde nasin).

PİŞEKAR : Mirê Kirmanşahê, Guhşêr!

(Le paş mir xulamek tê, hımbêzê da topek qumaş. Kıngê têne ber Dehaq, Mir xwe xar dıke, sılavê dıde).

MİRÊ KİRMANŞAH : Şahê mın,
Mın jı te ra jı welatê xwe qumaşên hewrêşım anin. Ew jı bona te rêsandın xulamên mın.

DEHAQ : Zehf razi me, bıla saxbın!

(Dehax destê xwe dırêj dıke, Mir destê wi maç dıke û ber bı ali vedıkışe. Xulam ji topê qumêş datine ser masê û paşlıngi derdıkeve, Mirê duwemin tê).

PİŞEKAR Mirê Vanê, Cengo!

(Xulamê paş mir buxçeki xwe ra tine. Ev mir ji, wek yê berê xar dıbe û sılav dıde).

MİRÊ VANÊ : Şahê mın,
Mın jı te ra, jı welatê xwe sed
hew mih anin.

(Buxçê nişandıde)

Evana ji lepık û goreyên tıftık ın,
Xulamên mın ew jı bona te çêkırın.

DEHAQ : Gelek razi me, bıla saxbın!

(Mir vedıkışe ali, xulam buxçê datine û derdikeve. Mirê sêwemin tê).

PİŞEKAR : Mirê Diyarbekır, Zengo!

(Xulamê paşi şal - şapıkan tine).

MİRÊ DİYARBEKIR : Şahê mın,
Mın jı te ra şal-şapıkên Diyarbekrê û du hespên kıhêl anin.
Xulamên mın, ew jı bo te mezın kırın.

DEHAQ : Bıla saxbın!

(Mir dest maç dıke û vedıkışe, xulam tıştên ku anibû datine û derdıkeve).

DEHAQ : Mirên mın,
We bı van diyariyên jı hev û du çêtır û rengin
Dılê mın şakır.
Welatê mın dewlemend e,
Qulên mın bêdeng û jir ın..
Werın, rûnın, em bıxwın û vexwın!
Dı sıfra me da hemû nêmetên
Xwedê tê ditın.
Jı goştê berazan bıgır, heya şirê çıvikan..
Bıla bılezine, xurekvan!

PİŞEKAR (ji dêri gazi dıke) : Sıfrê rastkın!

(Du xulam, bı hevra xonçeki tinın û lı ber Dehaq datinın, kursiyan dıdıne dorê, iskanên şeravê datinın ser).

DEHAQ (Jı miran ra) : De keremkın!

MİR BI HEVRA : Emrê te dırêj be!

(Rûdının. Xulamek bı kûzek şerav tê).

XULAM (Bı dengek bılınd) : Mirên mın, ev şeravê Xarpıtê ye!

DEHAQ : De tıje ke!

(Xulam iskanan tıje dıke, mir qedehên xwe radıkın).

MİRA : Bı navê Dehaqê mezın!

(Dehaq ji iskana xwe radıke).

DEHAQ : Ewi ku ev nêmet dane me,
Bı navê wi, bona Ehreman!

EW ÇAR BI HEVRA : Bona Ehremanê mezın!

(Xulamek tê, dı dest da sêniyek).

XULAM : Şahê mın, eva pırınca Çolemêrgê ye.

DEHAQ : Bine bine!

(Xulamek tâ, bı sepetek fêki)

XULAM : Evana jı çaraliyê welat hatın,
Sêv û tıri û hurmiyên ku nay ditın!

DEHAQ : Bine bine, hurmiyê çêtır em bıxwın!

(Mina gurên bırçi dıxwın)

XULAM (Dı sêniya dest da şamiyek) : Me ev şami
Jı Şamê bona we ani!

DEHAQ : Jı şamiyê ra din dıbım!

XULAM : Eva helewa qudretê
Jı maziyên Dêrsımê berhevbûye tê!

DEHAQ : Ox ox! Çı pak e!
Ma, yê bı ka û kês ji tune!
Binin û binın,
Bıla def û zırne ji bê, keç ji bên,
Bıla bên, zeri û gewr û esmer!

PERDE

BIRÊ ÇARAN

Disa Qesra Dehaq. Dehaq dı têxt da rûnıştiye, tenê ye. Dı ser mılên wı ra du marê mezın derketine. Dehaq kesera dıkışine.

DEHAQ : Ax ax, Xwedêo,
Ehremanê mezın!
Xwedêyê xezeb û zıvıstanê!
Curmê mın çı bû, çıkır mın?.

(Serê xwe ber bı aliyê rast û çepê vedıgerine, bı tırs lı maran dınhêre)

Wax lı mın,
Ehremanê mezın!
Evên ku jı sermılên mın derdıkevın

Ev ejdıyar çıne?!.
Wax lı mın,
Lolo, Qerewılo!

(Qerewılek dıkeve hundır)

QEREWİL : Keremke, Şahê mın!

(Maran dıbine, xwe şaş dıke)

Ev çıye?!
İjaa... İjaa...

DEHAQ : Lolo, bomo, xwe şaş meke,
Dev berde jı ija mija!
Bılezine, jı mın ra remildar bine,

QEREWİL (hış tê seri) : Ser seran!

(Gava ber bı dêri dıçe, xwe û xwe xeberdıde):

Ecêba gıran?..
Dıbe ev Dehaq e,
Dıbe cın û şeytan!..

(Dêri da bang dıke)

Remıldar!

(Remıldar, pırtûkek reş dı bin çengê xwe da, dıkeve hundır)

REMILDAR (Dıbine) Keremke Şahê mın!
Xwedêo! Ecêba gıran!!!

DEHAQ : Ma tu ji?
Ka, tu ê remildar bûyi,
Jı xeybê zanıbûyi..
Bêje! Ev bêtara hat serê mın çıye

(Remildar bı tırs nêziki dıbe, Dehaq temaşe dıke, lı dor tê û dıçe)

REMILDAR : Belê, belê..

DEHAQ : Çıye ev mêrat?

(Remildar dıkışe ber diwêr, lı kıtêba xwe dınhêre, cardın dınhêre)

DEHAQ : Ka, zû be, da, Remıldar!.

(Remıldar, weki jı heqê derketiye, hêdi hêdi nêzıki dıbe).

REMILDAR : Dılê xwe teng meke, Mirê mın.
DEHAQ : Ka bınhêre vi!
Çawa dılê xwe teng nekım?.
REMILDAR : Yezdan Ehreman usa xwest,
Lı sermılên Hukumdar Dehaq
Du ejdiyar rıst.
DEHAQ : Çıma?
REMILDAR : Metırse, ew jı te ra yar ın.
Tu zani,
Yên ku lı xeznan dıpên, mar ın.
Dehaq ,tu defineki mezın i!
DEHAQ : Tu çı dıbêji!
Ango, evê bı tevi mın bıjin?
REMILDAR : Belê.
DEHAQ : Na na, Xwedê neke!
Gazi sêhırdaran bıkın,
Bıla hekim dermanan çêkın.
REMILDAR : Kes nıkare jı vê ra derman bıbine,
Ger ew hukumdar Dehaq be ji..
Kes nıkare xwe ji Ehreman bıke.
Serda ji, Dehaqê mezın,
Lı dor te jı maran zêtır çı heye..
Hın şemarın, pê ve dıdın,
Hın bê lıng ın, dıkışın,
Lê yên heri jehrtır du lıng ın..

Te ew ajotın, ew rıstın,
Nıha tu nıkari bê wan bıji,
Çawa ku ew ji nıkarın bê te bıjin..
Ewê xwina te bımıjın, hestiyê te bıkojın,
Heya ku Dehaq xweş be
Ew ji tevi wi bıjin..
DEHAQ (dıkeve teşqelê) : Nabe, nal Ewê mın bıxwın, xılaskın,
Remıldar, jı vê ra çare û derman bıbine!

(Remıldar, disa lı pelên pırtûka xwe dınhêre. Dehaq bê sebr e, Ew ji radıbe dıçe, lı pırtûkê dınhêre)

DEHAQ : Çıye, çı dınıvise lı wır?
REMILDAR : Sebır ke, Mirê mın.
Belê, mın dit!
Çarek heye.
DEHAQ : Ox! De çıye, zû bêje?
REMILDAR : Dıvê, tu rojê du mêjiyen insin bıdi wan,

Mêjiyê du cıwanan..
Qurbanên ku Ehreman dıxwaze.

DEHAQ (dıkeve xeman) : Hella hella?.

REMILDAR : Gelek dılteng bûyi, hukumdarê mın.
Zanım, tu mırovek dılpak i.
Lâ ne hêjayi ewqas xem û fıkrane,
Ew ku rojê sed mêjiyan bıxwın ji
Lı welatê te jı insin zêtır çı heye..

DEHAQ : Tıştê ku tini bira xwe!
Ez jı selata mêjiyan heznakım..
Ewê lı tenışt mın bıkın şırpin û bıxwın
Û ezê acız bım.

REMILDAR : Tu ê hin bi.

DEHAQ : Çı çare..
Lê belê, çıma mêjiyên cıwanan?
Kal jı vi şoli ra baştır nabın?
Ne dıxebıtın û ne ji dıçın şer,
Serda ji ewqas dıxwın..

REMILDAR : Mar jı mêjiyên teze hezdıkın.
Lı sermılê te ne, bir meke,
Heke ew mêjiyên xortan nebinın
Dıkarın yê te ji bıxwın..

DEHAQ : Xwedê neke!

(Serê xwe vedıgerine, bı tırs lı maran dınhêre; pıştre gazi dıke):
Qerewılo!

Qerewılek tê

QEREWIL : Kremke, Hukumdarê mın!

DEHAQ : Serqesab ra bêje.
Bıla jı mın ra mêjiyên xortan û keçan bine,
Her sıbê, cotcot..
Berê, bıla ji anizazan bıbıjêre
Ewên ku dıji şazûmanê derdıkevın, bıla jı wan be..
Mêjiyên bı zanin dıxwazım!
Bıla bı kevıreki du çıvik bê lêxıstın..

QEREWIL : Ser serê mın!

PERDE

BIRÊ PÊNCAN

Dısa qesra Dehaq, dı sermılê xwe da bı herdu maran, dı textê xwe da rûdını. Lı dora wi, herdu Qerewılê wi. Lı hımber wi serqesab sekıniye, dest da satıra wi, lı cem xortek û keçek. Destê wan herduyan gırêdayi ye, bı tırs dınhêrın.

SERQESAB (Xortan nişan dıde) : Hukumdarê mın,
Qurbanên te yên iro, ev ın!
Cıwan û bedew ın..

DEHAQ : Belê, ne xırab ın..

KEÇ : Mirê me, me bıbexşine!

(Dehaq dıkene)

XORT : Desgırtiya mın berdın, qe nebe..

(Dehaq disa dıkene û serê xwe dıhejine)

DEHAQ : Lı ber mırınê ye,
Disa dılê wi bı desgırtiya wi dışewıte..

XORT : Wê berdın, çı dıbe,
Ez mırına xwe ra razi me.

DEHAQ : Baş e!
Lê gava tu mıri, dılê wê ji bışewıte..
Na, ez jı vê janê ra diyax nakım,
Destê we jı hev nakım!

XORT Û KEÇ (bı şayi) : Tu ê me herduyan berdi?

DEHAQ : Na xêr!
Jı ber ku, dıvê ez bıjim..
Ez Dehaq ım, hukumdarê we;
Ez zagon ım, qadi me, her tıştê we me,
Dıvê ez bıjim..

Ferman dıdım, welat tên gırtın,
Bajar avadıbın,
Ez we jı dujmın dıparêzım,
Ku ez ne bım, hertışt kambex dıbe,
Dıvê ez bıjim..

U sazûman usa dıxwaze,
Usa ferman dıde Ehreman!

KEÇ : Lê ija, mar me bıxwın!

DEHAQ : Ev marê mın ın..
Ev ji mın çêbûn
Dıvê ez wan xwedi kım..

Cıwanıno, ji mırınê metırsın,
Ev mırın bo Dehaq e.
Ango bo welat û mıllet e!
Ev mırın bo Xwedê ye!
De jı we ra oxır be...

SERQESAB (bı hışki) : De bımeşın!

(Qerewıl bı mılên xortan dıgırın û erdê ra kaşdıkın)

KEÇ (Jı Dehaq ra) : Zalım!

XORT : Dehaq, dawiya te ji wê bê!
DEHAQ : Ewana bıbın, bılezinın!
Mêjiyên wan bıgrın, cendegên wan berdın.
Merıvê bê mêji mina hespek bêdeng e...
(Xort û keç derdıxının)
Ev welat yê mın e û ev gel,
Yê mın e ax û çivik û insan,
Erd û ezman,
Ser bı ser yê mın e, Kurdıstan..

PERDE

BIRÊ ŞEŞAN

Dıkana Kawe. Kawe û herdu şagırtên wi dıxebıtın. Jı der va dengê bayê xurt tê. Dı nav mırtılên da merıv derbas dıbın, jı serman dırıcıfın.

KAWE : Zemheri dırêjbû
Ax bê deng e,
Ne hêşınayiyek, ne ji bışkuvek,
Merıv bırçi ne,
Merıv bê tab ın,
Merıv bê hêvi ne..
(Disa dengê bayê xurt tê. Jınek pir û mêrek kal bı giri derbas dıbın. Kawe û şagırtên wi dısekının û lı wan dınhêrın)
JINIK : Kurê mın gırtın û bırın!
Lawkê mın gırtın û bırın!
MÊRIK : Dehaqê Zalım,
Çerxa te hılweşe!
(Jınık û mêrık bı hev ra derdıkevın)
ŞAGIRTÊ YEKEMİN : Kurê wan bırıne,
Hevalê mın bû..
ŞAGIRTÊ DUWEMİN : Ki zane, ew yê çenden e..
KAWE : Welatê me bın zulmê da dınale.
Bıhar kıngê bê?..
Wê kıngê xuya bıke
Kulilka Newrozê?.
Ezman tari ye,
Dıvê agır bê dadan..
(Du qerewıl keçekê jı erdêra kaşdıkın, dıbın)
KEÇIK : Mın berdın, çı dıbe, mın bıhêlın!
QEREWILÊ YEKEMİN : De dırêj meke, bımeşe!
(Dı paş va xelk xuya dıke)
JINIKEK : Keça mın berdın, wahşıno!
(Dıbeze bı mılê keçıkê dıgıre)

QEREWILÊ DUWEMÎN : Dev jê berde, jınıkê!
(Bı qemçi lı jınıkê dıde): Tu lı mırına xwe dıgeri?
JINIK (Dıkeve erdê, bêçare, gazi merıvên paş xwe dıke) : Wê xılaskın, ketıme bextê wê xılaskın!.

(Jı nav xelk çend deng bılınd dıbın)

ÇEND DENG : Zalıman! zordestan! Guna ye! Kûçıkan!
QEREWILÊ YEKEMÎN : Emê paşê şani we bıdın!

(Keçıkê kaşdıkın û derdıkevın. Xelk lı ciyê xwe hışk û hol dıbe, dıscıkıne. Jınık, dı ciyê xwe da keti, dınale)

JINIK : Dehaqê Zalım,
Çorxa te hılweşe!
KAWE :

(Bı çakûcâ dest xwe çend derban lı kulıngê dıxe. Hemû lı wi dınhêrın. Dengê wi bi hêrs e):

Bı gotınan tucar tışt na hılweşın!
Em pır ın, ew hındık ın..
Bona çı dısekının?.

Lı ser me zulım û qemçi,
Bırçi ne, bırçi!
Bona çı dısekının?.

Yek û yek çûn xort û keçên cıwan,
Mêjiyên wan xwar mar û mûran
Bona çı dısekının?

JINIK (Lı ser çokên xwe rast dıbe) : Bona çı dısekının!
XELK (Bı hevra) : Bona çı dısekının!
KAWE : Bona xılaskırına zeviyan,
Daran, çıvikan û mırovan
Û welatê me yê şirin
Çıma hun dısekının!

(Çakûcê xwe radıke hewan)

Bımeşın!
XELK (Bı hevra) : Em bımeşın!

(Nışkava, her yek tışteki dıgıre dest xwe, şûr, bêr û tevır û ço, ber bı dêri dıçın)

XELK (Bı hevra) : Hılveşe Dehaq,
Bımre koleti!

PERDE

BIRÊ HEFTAN

Qesra Dehaq. Dehaq û herdu qerewılên wi. Yek lı dêri dıxe.

DEHAQ : Were!

(Serqesab dıkeve hundur. Dı dest da tesmiyek heye)

SERQESAB : Şahê mın, ahan jı bo marên te
Du mêjiyên teze!

DEHAQ : Baş e! Taştiya wan bıdınê
Sıfra mın ji rastkın.
Gazi sazbendan bıkın,
Keçan binın;
Bıla qesra mın da şayi çêbe.

QEREWILÊ YEKEMIN : Ser serê mın! (Derdıkeve)

(Jı der va deng tên)

JI DER VA : Zalıman ra mırın!
Azadi dıxwazın!

DEHAQ : Lı wır çı dıbe? Ew dengê ha çıne?

(Qerewil dıkeve hundır)

QEREWIL (singê wi heltê datê) : Şahê mın, xelkê seri rakıriye!

DEHAQ : Çawa, te go çı?

QEREWIL : Mın got, xelkê seri rakıriye..

DEHAQ (metelmayi) : Tu dini?
Ev çıye?
Xelk ku dıbêji ki ye?.

QEREWIL : Ber bı qonaxê tên!

(Jı der va deng bılınd dıbın):

JI DER VA : Dehaqê Zalım!
Hılweşe Dehaq!
Em dadi dıxwazın!
Em azadi dıxwazın!
Bımre Dehaq!

DEHAQ (zer û zepal dıbe) : Xwedêo, tu dızani!
Ehremanê mezın!
Ecêba gıran?.

(Dehaq dıbeze ber pençırê, lı der dınhêre, dıkeve teşqelê)

DEHAQ : Tên, ewi tên!
Qerewılno! Leşkerno!
Lı wan xın, bukujın, hûrê wan bıqelişının!

QEREWIL : Şahê mın, ev gotına te
Gelek zehmet e!
Ew pır ın û bı hêrs ın..
Ewe nuha va
Gelek leşker lı erdê xıstın!.

(Tesmi ya dest Serqesab, teşqelê da dıkeve erdê)

DEHAQ : Lolo, bomo!
Te mêji êxıstın.

SERQESAB : Mirê mın,
Ev mêji êdi jı çıra dıbın?
Tu bıxebıte serê xwe xılaske!

(Deri bı pihnekê vedıbe. Kawe lı pêşiyê, xelk dıkeve hundır. Serqesab xwe davêje paş Dehaq û qerewılan)

DEHAQ :
(Lı ser têxı, tırsan sıpilçoki bûyi, dıxwaze dengê xwe xurt derxıne):
Ev çıye? Tu ki yi?
Bê izna mın çawa têyi hundır?.

KAWE Dehaqê Zalım!
Tu hin ji xeber dıdi?
Dawiya te êdi hat, wê ji fam neki?!.

DEHAQ : Ez hukımdar ım,
Tu nıkari pêşkari mın bıbi!
Ez Dehaq ım, lı ser rûyê erdê
Vekilê Ehreman ım..

KAWE : Rast e, tu hukumdar i,
Zalım û bê vicdan i..
Hela ez bı çakûcê xwe bıcêrıbinım
Bınhêrım tu bımbarek i?!.

(Kawe êrışi ser Dehaq dıke)

XELK (Bı hevra) : Bımre Dehaq!

DEHAQ : Bısekıne, meke!
Qerewılno, mın bıparêzın!

(Xelk pêş va dıçe. Qerewılin jı tırsan paş va dıkışın û dırevın. Dehaq dıxwaze jı têxt rabe, Kawe çakûca xwe dadışine sêri. Dehaq dıkeve erdê, dımre. Du merıv bı mılê Serqesab gırtıne, tinın)

YEK JI WAN : Serqesab dıreviya, me gırt ani.

SERQESAB : Ez xulamek ım, mın bıbexşinın!

KAWE : Wi bıgrın, bıbın,
Bı satıra wi, serê wê lêxın!

(Serqesab kaşdıkın,
dıbın)

KAWE :

(Pihneki lı tacê Dehaq. lı erdê keti dıxe û vedıgere temaşe geran)

Nah şunda lı welatê me wê
xwin ne rıje,
Kesek zulım ne bine.
Emê sazûmanek nuh serrast kın!
Agıran vêxının
Govendan bıkşının
Bıla roja iro, bist û yekê Adarê
Roja cejnê be!

(Def û zırne lê dıxe, jın û mêr govendê dıgrın).

PERDE

